

Prince of Songkla University
ภาคผนวก
Pattani Campus

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ภาคผนวก ก
หนังสือขอความอนุเคราะห์

ที่ ศธ 0521.2.08/430

วิทยาลัยอิสลามศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ถนนเจริญประดิษฐ์ ตำบลรู่สะมิแล
อำเภอเมืองจังหวัดปัตตานี 94000

16 เมษายน 2558

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ
เรียน

เนื่องด้วยนายทิวากร แย้มจังหวัด นักศึกษาปริญญาเอกสาขาวิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานีกำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการจัดการความขัดแย้งของเคาะลีฟะฮ์อูษมาน อิบน์ อีฟฟาน และ การประยุกต์ใช้ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้” ซึ่งได้กำหนดให้มีการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อเป็นการตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและเสนอแนะความคิดเห็นเพิ่มเติม ซึ่งเป็นขั้นตอนหนึ่งในการศึกษาข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในบริบทสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ในการนี้วิทยาลัยอิสลามศึกษาพิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้และมีความเชี่ยวชาญสามารถให้ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้เป็นอย่างดีจึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบและประเมินดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์และขอขอบคุณเป็นอย่างสูง
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายหม่อมมัตรอฟลี แวหะมะ)

รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการและประกันคุณภาพ รักษาการแทน
ผู้อำนวยการวิทยาลัยอิสลามศึกษา

สำนักงานเลขานุการ
มือถือ 087-2923699
โทรสาร 073-331305

ภาคผนวก ข

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและประเมินรูปแบบ

Prince of Songkhla University
Pattani Campus

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและประเมินรูปแบบ

1. ดร.อนันต์ อมาตยกุล
อาจารย์คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
2. รองศาสตราจารย์ ดร.อิบรอฮีม ณรงค์รักษาเขต
อาจารย์ประจำภาควิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
3. รองศาสตราจารย์ ดร.มูฮัมหมัดซากี เจ๊ะหะ
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยฟาฏอนี
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิสมาอีลลุตฟี จะปะกียา
อธิการบดีมหาวิทยาลัยฟาฏอนี
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ เศรษฐมาลินี
ผู้อำนวยการสถาบันศาสนาวัฒนธรรมและสันติภาพ มหาวิทยาลัยพายัพ
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุกรี หลังปูเต๊ะ
รองอธิการบดีฝ่ายวิเทศสัมพันธ์และศิษย์เก่า มหาวิทยาลัยฟาฏอนี
7. ดร. अबดุลรอฮิง สือแต
อาจารย์ประจำภาควิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
8. ดร.มูหัมมัดรอฟลี แวหามะ
รองผู้อำนวยการวิทยาลัยอิสลามศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
9. ดร. มะรอนิง สาแลมิง
อาจารย์ประจำภาควิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
10. ผศ. अबดุลรอฮิด เจะมะ
อาจารย์ประจำภาควิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ภาคผนวก ค
แบบประเมินผู้ทรงคุณวุฒิ

แบบประเมินสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ
สำหรับการศึกษา เรื่อง “รูปแบบการจัดการความขัดแย้งในยุคสมัยการปกครองของเคาะลีฟะฮ์ฮุซมาน อิบน์ อัฟฟาน และการประยุกต์ใช้ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้”

คำชี้แจง

แบบประเมินฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ เรื่อง การจัดการความขัดแย้งในยุคสมัยการปกครองของเคาะลีฟะฮ์ฮุซมาน อิบน์ อัฟฟาน และการประยุกต์ใช้ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) เพื่อศึกษาการจัดการความขัดแย้งตามหลักแนวคิดอิสลามในยุคสมัยการปกครองของเคาะลีฟะฮ์ฮุซมาน อิบน์ อัฟฟาน ตลอดจนการจัดการความขัดแย้งรูปแบบต่างๆ ในยุคสมัยปัจจุบันเพื่อสังเคราะห์เป็นรูปแบบการจัดการความขัดแย้งที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ปัจจุบันโดยการสังเคราะห์รูปแบบการจัดการความขัดแย้งของเคาะลีฟะฮ์ฮุซมาน อิบน์ อัฟฟาน และการประยุกต์ใช้ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นวัตถุประสงค์หนึ่งที่สำคัญในการศึกษาครั้งนี้ ดังนั้น เพื่อให้ได้รูปแบบการจัดการความขัดแย้งตามแนวปฏิบัติของผู้นำในอดีตเพื่อสามารถมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการความขัดแย้งในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงขอความกรุณาจากท่านผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบและประเมินผลการศึกษาดังกล่าว (ตามเอกสารประกอบการประเมินที่ได้แนบมา) ตลอดจนให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ เพิ่มเติมเพื่อผู้วิจัยจะได้ปรับปรุงและแก้ไขเนื้อหาให้มีความถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้นต่อไป จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้เป็นอย่างสูง

แบบประเมินนี้ ประกอบด้วยเนื้อหา 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 สภาพปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสมัยการปกครองของเคาะลีฟะฮ์ฮุซมาน

อิบน์ อัฟฟาน

ตอนที่ 2 สภาพปัญหาความขัดแย้งในบริบทพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ตอนที่ 3 รูปแบบการจัดการความขัดแย้งในยุคสมัยของเคาะลีฟะฮ์ฮุซมาน อิบน์ อัฟฟาน

เพื่อการประยุกต์ใช้ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

นายทิวากร แยมจังหวัด

นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาอิสลามศึกษา

วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่สอดคล้องกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะอื่นๆ เพื่อการปรับปรุงข้อค้นพบจากการศึกษาให้มีความถูกต้องมากยิ่งขึ้น

ตอนที่ 1 : สภาพปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสมัยการปกครองของเคาะลีฟะฮุซมาน อิบน์ อัฟฟาน ~~๕๖~~

ท่านเห็นด้วยหรือไม่เกี่ยวกับผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสมัยการปกครองของท่านเคาะลีฟะฮุซมาน อิบน์ อัฟฟาน ~~๕๖~~ อันประกอบด้วยด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

ปัญหาความขัดแย้งของ เคาะลีฟะฮุซมาน ๕๖	ความเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ		ข้อเสนอแนะ
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	
1. ด้านการเมืองการปกครอง		
2. ด้านเศรษฐกิจ		
3. ด้านสังคมและวัฒนธรรม		
4. ด้านแนวปฏิบัติศาสนา		

ปัญหาความขัดแย้งของ เคาะลิฟะฮฺอูษมาน 	ความเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ		ข้อเสนอแนะ
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	
5. ด้านกระบวนการยุติธรรม		

ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นอื่นๆ เพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 2 : สภาพปัญหาความขัดแย้งในบริบทพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ท่านเห็นด้วยหรือไม่เกี่ยวกับผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในบริบทพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งประกอบด้วยด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

ปัญหาความขัดแย้งที่เกิด ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้	ความเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ		ข้อเสนอแนะ
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	
1. ด้านการเมืองการปกครอง		

ปัญหาความขัดแย้งที่เกิด ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้	ความเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ		ข้อเสนอแนะ
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	
2. ด้านศาสนา/ความเชื่อ		
3. ด้านเศรษฐกิจ		
4. ด้านสังคมและวัฒนธรรม		
5. ด้านการศึกษา		
6. ด้านกระบวนการยุติธรรม		
7. ด้านประวัติศาสตร์		

ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นอื่นๆ เพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 3 : รูปแบบการจัดการความขัดแย้งในยุคสมัยของเคาะลีฟะฮ์อูษมาน อิบน์ อัฟฟาน เพื่อ
การประยุกต์ใช้ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับรูปแบบการจัดการความขัดแย้งของเคาะลีฟะฮ์อูษมาน อิบน์ อัฟฟาน ที่
ได้จากการสังเคราะห์เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่สามจังหวัด
ชายแดนภาคใต้

รูปแบบการจัดการความขัดแย้ง	ความเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ		ข้อเสนอแนะ
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	
1. รูปแบบกระบวนการบริหารความ ขัดแย้งของเคาะลีฟะฮ์อูษมาน)Model Conflict Management of Uthman Ibn Affan(.....

.....
.....
.....
.....
.....

ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้ประเมิน

...../...../.....

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ภาคผนวก ง
สรุปผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ

1. ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิต่อผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสมัยการปกครองของเคาะลีฟะฮ์อูษมาน อิบน์ อัฟฟาน^๕

ปัญหาความขัดแย้งของเคาะลีฟะฮ์อูษมาน ^๕	คะแนนความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ										คะแนนรวม	ค่า IC ¹¹	ความเหมาะสม
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	คนที่ 7	คนที่ 8	คนที่ 9	คนที่ 10			
1. ด้านการเมืองการปกครอง	1	1	1	0	0	1	1	0	1	1	7	0.7	เหมาะสม
2. ด้านเศรษฐกิจ	1	1	1	1	0	1	1	0	1	1	8	0.8	เหมาะสม
3. ด้านสังคมและวัฒนธรรม	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	9	0.9	เหมาะสม
4. ด้านแนวคิดปฏิบัติศาสนา	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	10	1	เหมาะสม
5. ด้านกระบวนการยุติธรรม	1	1	1	1	0	1	1	1	0	1	8	0.8	เหมาะสม

สรุปข้อเสนอแนะจากการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ

ด้านการเมืองการปกครอง ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 4 คนที่ 5 คนที่ 7 คนที่ 8 และคนที่ 9 มีข้อเสนอแนะว่า “ควรเพิ่มเติมกรณีตัวอย่างความขัดแย้งให้ชัดเจนมากกว่าเดิม เพราะตามที่ปรากฏยังไม่ชัด” ผู้วิจัยเห็นด้วยและปรับข้อความตามข้อเสนอแนะดังกล่าวผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 4 เสนอแนะว่า “ควรเพิ่มกรณีการสั่งปลดผู้ปกครองบางคนแล้วแต่งตั้งเครือญาติใกล้ชิดมาทำหน้าที่แทน” ผู้วิจัยเห็นด้วยและปรับข้อความตามข้อเสนอแนะดังกล่าวผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 5 มีข้อเสนอแนะว่า “ควรเพิ่มเติมข้อมูลว่าเคาะลีฟะฮ์อูษมาน^๕ ประสบปัญหาในด้านใดบ้าง อาทิ ความเป็นผู้นำ การบริหารจัดการ และความสัมพันธ์กับภายนอก ฯลฯ” ผู้วิจัยเห็นด้วยและปรับข้อความตามข้อเสนอแนะดังกล่าว

ด้านเศรษฐกิจ ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 5 มีข้อเสนอแนะว่า “ปัญหาความขัดแย้งกรณีที่ดินสงวนน่าจะเป็นประเด็นการจัดการด้านทรัพยากร และตัวอย่างความขัดแย้งทางด้านเศรษฐกิจควรจะชัดเจนกว่านี้” ผู้วิจัยไม่เห็นด้วยในการแยกประเด็นออกเป็นด้านทรัพยากร แต่เห็นด้วยว่าตัวอย่างความขัดแย้งด้านเศรษฐกิจยังไม่ชัดและผู้วิจัยได้เพิ่มเติมข้อมูลตามข้อเสนอแนะดังกล่าว ซึ่ง

¹¹ การวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิจากการคำนวณค่าดัชนีของความสอดคล้อง IC (Index of Concurrence) คัดเลือกข้อความที่มีค่าความสอดคล้องเชิงเนื้อหาตั้งแต่ .50 ขึ้นไป

สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 7 ที่เสนอว่า “ควรเพิ่มข้อมูลตัวอย่างกรณีความขัดแย้งด้านเศรษฐกิจให้ชัดเจนขึ้นอีก” และผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 8 มีข้อเสนอแนะว่า “ปัญหาด้านเศรษฐกิจส่วนหนึ่งมาจากนโยบายและอุปนิสัยส่วนตัวของท่าน” ผู้วิจัยเห็นด้วยและเพิ่มเติมข้อมูลตามข้อเสนอแนะดังกล่าว

ด้านสังคมและวัฒนธรรม ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 4 มีข้อเสนอแนะว่า “ควรเพิ่มข้อมูลในกรณีผู้ปกครองบางคนใช้ชีวิตอย่างฟุ่มเฟือย และกรณีการเนรเทศบูซอร์ อัล-ซีฟารี^๕” ผู้วิจัยเห็นด้วยและปรับข้อความตามข้อเสนอแนะดังกล่าว และผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 5 มีข้อเสนอแนะว่า “เน้นบทบาทของความขัดแย้งในระดับปัจเจก (อับดุลลอฮ์ อิบน์ สะบะอ์) มากเกินไป ควรฉายภาพให้เห็นในระดับองค์กรและประเด็นความขัดแย้งที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมมุสลิมและไม่ใช่มุสลิม” ผู้วิจัยเห็นด้วยและเพิ่มเติมข้อมูลตามข้อเสนอแนะดังกล่าว

ด้านแนวปฏิบัติศาสนา ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 1 มีข้อเสนอแนะว่า “ควรอ้างอิงจากงานวิจัยใหม่ๆ ที่ตีพิมพ์ออกมานอกเหนือไปจากหนังสือหะดีษมาตรฐานทั้ง 6” ผู้วิจัยเห็นด้วยและเพิ่มเติมข้อมูลตามข้อเสนอแนะดังกล่าว ส่วนผู้ทรงคุณวุฒิคนอื่นๆ เห็นด้วยทั้งหมดโดยไม่มีข้อเสนอแนะประการใด

ด้านกระบวนการยุติธรรม โดยผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 4 เสนอแนะว่า “ควรเพิ่มกรณีที่ท่านเคาะลีฟะฮ์ฮุซัยมาน^๖ได้แต่งตั้งอัล-วะลีด อิบน์ อุกบะฮ์ ขึ้นเป็นผู้ปกครอง ทั้งที่ยังมีข้อหาว่าเขาเป็นคนที่ชอบเสพสุรา” ผู้วิจัยเห็นด้วยแต่ไปเพิ่มเติมข้อมูลดังกล่าวไว้ในด้านการเมืองการปกครอง ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 5 ได้เสนอแนะว่า “กรณีที่เคาะลีฟะฮ์ฮุซัยมาน^๖ได้ลงโทษอัมมาร อิบน์ ยาสิร ยังไม่ปรากฏภาพของความขัดแย้งที่ชัดเจน” ผู้วิจัยเห็นด้วยและได้เพิ่มเติมข้อมูลตามข้อเสนอแนะดังกล่าว และผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 9 มีข้อเสนอแนะว่า “ที่มาของปัญหาด้านกระบวนการยุติธรรมยังไม่ชัดเจน ควรเพิ่มเติมเนื้อหาอีก” ผู้วิจัยเห็นด้วยและเพิ่มเติมข้อมูลตามข้อเสนอแนะดังกล่าว

นอกจากนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 1 มีข้อเสนอแนะว่า “นักศึกษาได้ค้นคว้าจากข้อมูลปฐมภูมิที่เกี่ยวข้องแต่ควรได้มีการค้นคว้าจากข้อมูลทุติยภูมิด้วยเช่นกัน เช่น หนังสือที่ตีพิมพ์ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาหรือภายใน 5 ปีที่ผ่านมา” ผู้วิจัยเห็นด้วยตามข้อเสนอแนะดังกล่าว ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 4 กับคนที่ 8 มีข้อเสนอแนะว่า “น่าจะเพิ่มด้านบุคลิกภาพส่วนตัวของท่านเคาะลีฟะฮ์ฮุซัยมาน^๖อีกด้าน เพราะประเด็นความขัดแย้งในด้านการเมืองการปกครองยังไม่ชัดและมีความกำกวม” ผู้วิจัยไม่เห็นด้วย แต่ผู้วิจัยได้ปรับและเพิ่มเติมข้อมูลกรณีความขัดแย้งในด้านการเมืองการปกครองตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิหลายๆ ท่าน และทั้งนี้ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 10 ได้เสนอแนะว่า “ควรเพิ่มเติมข้อมูลการแทรกแซงจากภายนอกลักษณะบ่อนทำลายที่เกิดจากชาวยิวหรือจากเปอร์เซียโดยมีเป้าหมายก่อให้เกิดความขัดแย้งในสังคมมุสลิม และความขัดแย้งภายในสังคมมุสลิมกรณีการสนับสนุนให้ผู้นำควรดำรงตำแหน่งเคาะลีฟะฮ์” ผู้วิจัยเห็นด้วยและได้เพิ่มเติมข้อมูลบางส่วนตามข้อเสนอแนะดังกล่าว

2. ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิต่อผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในบริษัท
ของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ปัญหาความขัดแย้งใน บริษัทสามจังหวัด ชายแดนภาคใต้	คะแนนความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ										คะแนน รวม	ค่า IC	ความ เหมาะสม
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	คนที่ 7	คนที่ 8	คนที่ 9	คนที่ 10			
1. ด้านการเมืองการ ปกครอง	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	9	0.9	เหมาะสม
2. ด้านศาสนา/ความ เชื่อ	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	10	1	เหมาะสม
3. ด้านเศรษฐกิจ	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	9	0.9	เหมาะสม
4. ด้านสังคมและ วัฒนธรรม	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	9	0.9	เหมาะสม
5. ด้านการศึกษา	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	10	1	เหมาะสม
6. ด้านกระบวนการ ยุติธรรม	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	10	1	เหมาะสม
7. ด้านประวัติศาสตร์	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	10	1	เหมาะสม

สรุปข้อเสนอแนะจากการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ

ด้านการเมืองการปกครอง ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 4 ไม่เห็นด้วย โดยมีข้อเสนอแนะว่า “ควรขยายความให้ชัดเจนมากกว่านี้ ที่ว่ามุมมองที่ต่างกันระหว่างภาครัฐกับประชาชนในพื้นที่คือ อะไร? และรูปแบบการปกครองในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ควรใช้รูปแบบไหน?” ผู้วิจัยเห็นด้วยและปรับเพิ่มเติมข้อมูลตามข้อเสนอแนะดังกล่าวและผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 7 มีข้อเสนอแนะว่า “ควรเพิ่มเติมกรณีความขัดแย้งในเชิงโครงสร้าง การใช้นโยบาย Top Down รวมศูนย์กลางอำนาจไว้ที่ ส่วนกลาง ใช้คนส่วนน้อยในพื้นที่ปกครองคนส่วนใหญ่” ผู้วิจัยเห็นด้วยและปรับข้อความตาม ข้อเสนอแนะดังกล่าว

ด้านเศรษฐกิจ ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 5 มีข้อเสนอแนะว่า “ควรขยายความทั้ง 2 ประเด็น ปัญหาความยากจนและปัญหาสิทธิในการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นสาเหตุนำไปสู่

ความขัดแย้งในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างไร?” ผู้วิจัยเห็นด้วยและได้เพิ่มเติมข้อมูลตามข้อเสนอแนะดังกล่าว

ด้านสังคมและวัฒนธรรม ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 5 มีข้อเสนอแนะว่า “ควรเพิ่มข้อมูลมิติความขัดแย้งแนวราบระหว่างประชาชนกับประชาชนหรือระหว่างพุทธกับมุสลิม” ผู้วิจัยเห็นด้วยและปรับข้อความตามข้อเสนอแนะดังกล่าว

ด้านประวัติศาสตร์ ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 5 มีข้อเสนอแนะว่า “ควรขยายความเพิ่มเติมว่าประเด็นประวัติศาสตร์รัฐปัตตานีเป็นสาเหตุนำไปสู่ความขัดแย้งอย่างไร?” ผู้วิจัยเห็นด้วยและเพิ่มเติมข้อมูลตามข้อเสนอแนะดังกล่าว นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 5 ได้ตั้งคำถามในประเด็นนี้ว่า “เนื่องจากบริบทความขัดแย้งในสมัยของท่านเคาะลีฟะฮ์อูษมาน อิบน์ อัฟฟาน^{رضي}และปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความแตกต่างกันอย่างมาก ดังนั้นงานชิ้นนี้จะสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในภาคใต้ได้อย่างไร? คำตอบต่อประเด็นนี้ ให้เอาลักษณะความเหมือนของการจัดการความขัดแย้งที่ค้นพบในยุคสมัยการปกครองของเคาะลีฟะฮ์อูษมาน อิบน์ อัฟฟาน^{رضي}แล้วนำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนลักษณะความต่างในด้านอื่นๆ เป็นประเด็นที่ควรนำมาศึกษาในโอกาสต่อไป

และผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 1 ยังมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอีกว่า “แนวทางการศึกษาของนักศึกษามีความถูกต้องทางวิชาการ เพียงแต่บริบทของปัญหาที่เกิดขึ้นในสมัยเคาะลีฟะฮ์อูษมานกับปัญหาที่เกิดขึ้นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยนั้นมีความต่างทั้งในสาระ เนื้อหา ปัจจัย บริบท เพียงแต่แนวทางหรือรูปแบบของการจัดการความขัดแย้งของเคาะลีฟะฮ์อูษมานนั้นสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ ขณะที่ปัจจัย บริบท และองค์ประกอบของการเกิดปัญหาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น ยังมีมากกว่าที่นักศึกษา ผู้วิจัย ได้รวบรวมมา” ผู้วิจัยเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะดังกล่าวทุกประการ ขณะที่ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 7 มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า “ให้ดูมุมมองจากฝ่ายที่เห็นต่างจากรัฐ เช่น ปิอาร์เอ็น เบอร์ซาตุ และพูโล ฯลฯ เพื่อให้เห็นถึงประเด็นที่พวกเขาจับไม่ได้กับฝ่ายรัฐ” ผู้วิจัยเห็นด้วยและเพิ่มเติมข้อมูลตามข้อเสนอแนะดังกล่าว รวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 10 ได้เสนอแนะว่า “ควรเพิ่มเติมข้อมูลการแทรกแซงจากภายนอกเนื่องจากต้องการบ่อนทำลายการขยายตัวของอิสลามโดยยิว สิงคโปร์ คอมมิวนิสต์ ชาตินิยม และทุนนิยม และความขัดแย้งภายในสังคมมุสลิม เช่น การขัดขวางมิให้กลุ่มอิสลามขึ้นมามีอำนาจในอนาคต” ผู้วิจัยเห็นด้วยและได้เพิ่มเติมข้อมูลบางส่วนตามข้อเสนอแนะดังกล่าว ส่วนผู้ทรงคุณวุฒิท่านอื่นๆ เห็นด้วยตามที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ทุกประการ

3. ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิต่อผลการสังเคราะห์รูปแบบการจัดการความขัดแย้งของท่าน
เคาะลีฟะฮ์ฮุซฆมาน อิบน์ อัฟฟาน رضي الله عنه เพื่อประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่สาม
จังหวัดชายแดนภาคใต้

รูปแบบการจัดการ ความขัดแย้ง	คะแนนความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ										คะแนน รวม	ค่า IC	ความ เหมาะสม
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	คนที่ 7	คนที่ 8	คนที่ 9	คนที่ 10			
1. รูปแบบ กระบวนการจัดการ ความขัดแย้งของ เคาะลีฟะฮ์ฮุซฆมาน <small>رضي الله عنه</small>)Model Conflict Management of Uthman Ibn Affan(1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	10	1	เหมาะสม
2. รูปแบบการสาน เสวนาเชิงอิสลาม)Model of Islamic Dialogue(1	1	1	1	0	1	1	1	0	1	8	0.8	เหมาะสม
3. รูปแบบการเจรจา สันติภาพเชิง อิสลาม) Model of Islamic Peace Talks(1	1	1	1	0	1	1	1	0	1	8	0.8	เหมาะสม

สรุปการประเมินและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ

ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมดเห็นด้วยกับการสังเคราะห์รูปแบบการจัดการความขัดแย้งของ
ท่านเคาะลีฟะฮ์ฮุซฆมาน อิบน์ อัฟฟาน رضي الله عنه เพื่อประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่สาม
จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในบางประการ

1. รูปแบบกระบวนการจัดการความขัดแย้งของเคาะลีฟะฮ์อูษมาน อิบน์ อัฟฟาน

ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 7 มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า “ให้เน้นเรื่องการที่ท่านพยายามใช้แนวทางแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี ทั้งๆ ที่ท่านมีความสามารถจะใช้กองกำลังทหารจากหัวเมืองต่างๆ ได้” ผู้วิจัยเห็นด้วยและเพิ่มเติมข้อมูลตามข้อเสนอแนะดังกล่าว และผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 9 ได้ตั้งข้อสังเกตเพิ่มว่า “ผลสุดท้ายท่านเคาะลีฟะฮ์อูษมาน ถูกสังหาร ฉะนั้นอาจเข้าใจได้ว่าการจัดการความขัดแย้งด้วยหลักสันติวิธีไม่ประสบความสำเร็จ?” ผู้วิจัยขอตอบประเด็นนี้ว่า หากว่าท่านอูษมาน นำกองกำลังทหารที่ท่านมีอยู่จำนวนมากเข้าประจัญบานแน่นอนความสูญเสียอย่างมหาศาลต้องเกิดขึ้นกับประชาคมมุสลิม แต่การที่ท่านยอมอดกลั้นไม่ต่อสู้ พร้อมทั้งห้ามบรรดาสะหาบะฮ์และผู้คนที่อยู่รายล้อมท่านไม่ให้ลุกขึ้นต่อสู้อีกด้วย ท่านยอมสละชีวิตเพื่อรักษาความเป็นเอกภาพแก่ประชาคมมุสลิม นับว่าแนวทางแก้ปัญหาความขัดแย้งของท่านประสบความสำเร็จ

2. การสานเสวนาเชิงอิสลาม

ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 5 และผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 9 มีความเห็นตรงกันว่า “องค์ประกอบและขั้นตอนของการสานเสวนาเชิงอิสลามเป็นการให้หลักการโดยทั่วๆ ไปมากกว่าที่จะสกัดมาจากบทเรียนหรือจากประสบการณ์ของท่านเคาะลีฟะฮ์อูษมาน” ผู้วิจัยเห็นด้วยตามข้อเสนอแนะดังกล่าว แต่ขอชี้แจงเพิ่มเติมว่าองค์ประกอบหรือขั้นตอนดังกล่าวได้ประยุกต์จากแนวคิดของการสานเสวนาสากล เพราะการสานเสวนาเชิงอิสลามเป็นสิ่งที่ผู้วิจัยนำเสนอจากการศึกษาในครั้งนี้ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 7 มีข้อเสนอแนะว่า “ในองค์ประกอบของการสานเสวนาเชิงอิสลามควรเพิ่มเติมด้านความเสมอภาค (المساواة) และให้พิจารณาคุณค่าด้านความเป็นพี่น้อง (الأخوة) ว่าจะใช้ได้เหมาะสมหรือไม่” ผู้วิจัยเห็นด้วยและเพิ่มเติมข้อมูลตามข้อเสนอแนะดังกล่าว แต่ยังคงด้านความเป็นพี่น้องไว้เหมือนเดิม และผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 9 มีข้อเสนอแนะว่า “ในองค์ประกอบของการสานเสวนาเชิงอิสลามควรเพิ่มเติมด้านความเมตตา (الرحمة) เพราะความเมตตามีความลุ่มลึกและทรงอนุภาพมากกว่าความรัก” ผู้วิจัยเห็นด้วยและเพิ่มเติมข้อมูลตามข้อเสนอแนะดังกล่าว

3. การเจรจาสันติภาพเชิงอิสลาม

ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 3 ได้เสนอแนะเชิงสนับสนุนว่า “เห็นด้วยอย่างยิ่งกับการสังเคราะห์รูปแบบการจัดการความขัดแย้งของเคาะลีฟะฮ์อูษมาน อิบน์ อัฟฟาน เพื่อประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะรูปแบบการสานเสวนาเชิงอิสลาม และการเจรจาเพื่อสันติภาพเชิงอิสลาม” ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 5 มีข้อเสนอแนะว่า “ในองค์ประกอบหลักพื้นฐาน 5 ประการของการเจรจาสันติภาพเชิงอิสลามในแต่ละข้อควรโยงหรือยกตัวอย่างให้เห็นว่ามาจากบทเรียนสมัยท่านเคาะลีฟะฮ์อูษมาน มากกว่าเป็นหลักทั่วไป” ผู้วิจัยเห็นด้วยและรายละเอียดส่วนนี้ถูกอธิบายไว้ในคุณลักษณะอันโดดเด่นของท่านอูษมาน อิบน์ อัฟฟาน ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 9 มีข้อเสนอแนะว่า “ควรเอารูปแบบการเจรจาสันติภาพเชิงอิสลามวางไว้ก่อนเพราะถือเป็นฐานแม่บทในการศึกษา หลังจากนั้นก็เอารูปแบบการจัดการความขัดแย้งของท่านอูษมาน มาเปรียบเทียบกับให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชื่อมโยง” ในประเด็นนี้ผู้วิจัยเห็นต่าง สาเหตุที่เอารูปแบบการจัดการความขัดแย้งของเคาะลีฟะฮ์อูษมาน มาเป็นประการแรกต้องการให้เห็นลำดับขั้นตอนในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของท่าน ประการต่อมาดำเนินการจัดสานเสวนาเชิงอิสลาม และขั้นตอนสุดท้ายใช้รูปแบบการเจรจาเพื่อสันติภาพเชิงอิสลาม และผู้ทรงคุณวุฒิ

คนที่ 10 ได้เสนอแนะว่า “ควรเปลี่ยนชื่อภาษาอังกฤษให้มีความเหมาะสมและตรงประเด็น” ผู้วิจัยเห็นด้วยและได้เพิ่มเติมตามข้อเสนอแนะดังกล่าว

ขณะที่ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 1 ได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า “เห็นด้วยในระดับหนึ่งหรือเห็นด้วยว่าแนวทางที่นักศึกษา ผู้วิจัย ค้นพบนั้น สามารถนำมาใช้หรือประยุกต์ใช้ได้ในระดับหนึ่ง แต่ไม่อาจนำมาใช้แก้ปัญหาทั้งหมดของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ อันเนื่องมาจากองค์ประกอบปัจจัย สาระ เนื้อหา บริบท และยุคสมัยที่ประกอบขึ้นมาเป็นปัญหาชายแดนภาคใต้นั้นมีความจำเพาะและซับซ้อน ส่วนแนวทางที่นักศึกษาวิจัยขึ้นมานั้นก็ยังสามารถนำมาใช้ได้บางภาค บางส่วนขององค์กรร่วมแห่งปัญหาชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย” ผู้วิจัยเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะดังกล่าวทุกประการ และผู้ทรงคุณวุฒิท่านเดิมยังแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า “อย่างไรก็ตาม งานวิจัยชิ้นนี้นับว่ามีคุณภาพสูง เป็นวิชาการ และเป็นการเติมเต็มองค์ความรู้ในสาขาวิชาการด้านนี้ และควรได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ และนำไปประยุกต์ใช้โดยหน่วยงานทั้งหลายที่เกี่ยวข้อง”

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ภาคผนวก จ
สารบัญโครงการอัลกุรอาน

Prince of Songkhro University
Pattani Campus

สารบัญโองการอัลกุรอาน

หน้า	ซูเราะฮ์ : อายะฮ์	โองการอัลกุรอาน
(11)	อิบรอฮีม : 7	وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكُمْ لَئِن شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ
1	อัล-บะเกาะเราะฮ์ : 213	كَانَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً فَبَعَثَ اللَّهُ النَّبِيِّنَ مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ
2	ฮูด : 118-119	وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَجَعَلَ النَّاسَ أُمَّةً وَاحِدَةً
7	ฮาล อิมรอน : 103	وَأَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا
8	อัล-นิสาอ์ : 59	يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ
8	อ็ซ-ซุรอ : 10	وَمَا اخْتَلَفْتُمْ فِيهِ مِنْ شَيْءٍ فَحُكْمُهُ إِلَى اللَّهِ
9	อัล-บะเกาะเราะฮ์ : 17	ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ نَزَلَ الَّلِكْتَبَ بِالْحَقِّ
9,119	ฮาล อิมรอน : 105	وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا وَاخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ
10	อ็ซ-ซุรอ : 13	أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ
10	อ็ซ-ซุรอ : 14	وَمَا تَفَرَّقُوا إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ ...
11	อัล-มุอ์มินูน: 71	وَلَوْ اتَّبَعَ الْحَقُّ أَهْوَاءَهُمْ لَفَسَدَتِ السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ
43	อัล-มะฮ์ด : 1-5	تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ مَا أَغْنَىٰ عَنْهُ مَالُهُ وَمَا كَسَبَ
51,61,139	ฮาล อิมรอน : 155	إِنَّ الَّذِينَ تَوَلَّوْا مِنْكُمْ يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ

หน้า	ซูเราะฮฺ : อายะฮฺ	โองการอัลกุรอาน
54,140	อัล-ฟัทหฺ : 18	لَقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُونَكَ ...
62,93	อาล อิมรอน : 159	فِيمَا رَحِمَةٍ مِّنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظًا الْقَلْبِ لَأَنفَضُوا مِنْ حَوْلِكَ
63	อัล-ฟุรกอน : 63	وَعِبَادُ الرَّحْمَنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا
66	อัล-นิสาอ์ : 95	لَا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ غَيْرُ أُولِي الضَّرَرِ وَالْمُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ
68	อาล อิมรอน : 173	الَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ إِيمَانًا
69	อัล-ฮุมร : 9	أَمَّنْ هُوَ قَنِيتُ إِني أَنَا أَلِيلٌ سَاجِدًا وَقَائِمًا تَحْذِرُ الْأَخِرَةَ وَيَرْجُوا رَحْمَةَ رَبِّهِ
69	อัล-นะหฺลุ : 76	هَلْ يَسْتَوِي هُوَ وَمَنْ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَهُوَ عَلَى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ
73	อัล-บะกะเราะฮฺ : 30	وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً
73	อัล-อันอาม : 165	وَرَفَعَ بَعْضَكُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ
73	อัล-อะฮฺรอฟ : 69	وَأَذْكُرُوا إِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِنْ بَعْدِ قَوْمِ نُوحٍ
74	ศอด : 26	يَنْدَاوُدُ إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ فَاحْكُم بَيْنَ النَّاسِ بِالْحَقِّ
75	อัน-นุร : 55	وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ

หน้า	ซูเราะฮ์ : อายะฮ์	โองการอัลกุรอาน
78	อัล-หุญรอต : 9	وَأَقْسَطُوا إِنَّ اللَّهَ مُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ
81	อัน-นีสอาฮ์ : 58	إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا
81	อัล-เกาะฮ์ค็อศ : 26	إِنَّ خَيْرَ مَنْ آسْتَجَرْتَ الْقَوِيُّ الْأَمِينُ
83	อัล-ฟุรกอน : 74	وَأَجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا
83	อัล-สัจญุดะฮ์ : 24	وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ أَيْمَةً يَدُّونَ بِأَمْرِنَا لَمَّا صَبَرُوا وَكَانُوا بِنَايَتِنَا يُوْقِنُونَ
91	อัล-นีสอาฮ์ : 105	إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِتَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ بِمَا أَرْنَاكَ اللَّهُ
93	อัล-ฮูรอ : 38	وَالَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَمْرُهُمْ شُورَىٰ بَيْنَهُمْ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ
102	อัล-นุร : 55	وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ
102	อัล-เตอาบะฮ์ : 33	هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ
118	อัลอันอาม : 35	وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَمَعَهُمْ عَلَى الْهُدَىٰ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْجَاهِلِينَ
118	อัล-บะเกาะเราะฮ์ : 170	وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَا أَلْفَيْنَا عَلَيْهِ ءِآبَاءَنَا
121	อาล อิมรอน : 103	وَأَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا

หน้า	ซูเราะฮ์ : อายะฮ์	โองการอัลกุรอาน
122	อัล-หัจญ์ : 19	هَذَا نِ حَصْمَانِ اَحْتَصَمُوا فِي رِيهِمْ
123	อัล-บะเกาะเราะฮ์ : 176	ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ نَزَلَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ وَإِنَّ الَّذِينَ اِخْتَلَفُوا فِي الْكِتَابِ لَفِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ
124	อาล อิมรอน : 19	وَمَا اِخْتَلَفَ الَّذِينَ اُوتُوا الْكِتَابَ اِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ
124	อัล-อันบิยาอ์ : 78-79	وَدَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ اِذْ يَحْكُمَانِ فِي الْحَرْثِ اِذْ نَفَسَتْ فِيهِ
127	อัล-นีส้าอ์ : 59	فَاِنْ تَنَزَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ اِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ اِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ
127	อัล-อันฟาล : 40	وَاطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ
128	อัล-บะเกาะเราะฮ์ : 190	وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يُقْتَلُونَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا اِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ
129	อัล-นีส้าอ์ : 114	لَا حَيْرَ فِي كَثِيرٍ مِّنْ نَّجْوَاهُمْ اِلَّا مَن اَمَرَ بِصَدَقَةٍ اَوْ مَعْرُوفٍ اَوْ اِصْلَاحٍ بَيْنَ النَّاسِ
129	อาล อิมรอน : 159	وَشَاوِرْهُمْ فِي الْاَمْرِ فَاِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ اِنَّ اللَّهَ تَحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ
130	อาล อิมรอน : 134	الَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ وَالْكَاظِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ
130	อัล-อะรอฟ : 199	خُذِ الْعَفْوَ وَاْمُرْ بِالْعُرْفِ وَاَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ

หน้า	ซูเราะฮ์ : อายะฮ์	โองการอัลกุรอาน
131,279	อัล-หุญรอต : 10	إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوِيكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ
132	อัล-นะหฺลุ : 125	ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَنِّدْ لَهُمْ بِآيَاتِي هِيَ أَحْسَنُ
132	อัล-กะฮฺฟู : 22	فَلَا تَمَارِ فِيهِمْ إِلَّا مِرَاءً ظَهَرَ
134	อัล-อันอาม : 148	قُلْ هَلْ عِنْدَكُمْ مِنْ عِلْمٍ فَتُخْرِجُوهُ لَنَا إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ
137	อัต-เตาบะฮ์ : 91-92	لَيْسَ عَلَى الضُّعَفَاءِ وَلَا عَلَى الْمَرْضَى وَلَا عَلَى الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ مَا يُنْفِقُونَ حَرَجٌ
138	อาล อิมรอน : 152	وَلَقَدْ صَدَقَكُمُ اللَّهُ وَعْدَهُ إِذْ تَحُسُّونَهُم بِإِذْنِهِ
142,256	ยูนุส : 59	قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ لَكُمْ مِنْ رِزْقٍ فَجَعَلْتُمْ مِنْهُ حَرَامًا وَحَلَالًا
145	อัล-บัยยีนะฮ์ : 2	رَسُولٍ مِنَ اللَّهِ يَتْلُوا صُحُفًا مُطَهَّرَةً
151	อัล-เกาะศ็อศ : 85	إِنَّ الَّذِي فَرَضَ عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لَرَادُّكَ
165,190,285	อัล-หัจญ์ : 39	أُذِنَ لِلَّذِينَ يُقْتَلُونَ بِأَنَّهُمْ ظَلَمُوا وَإِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ
165,190,285	อัล-หัจญ์ : 39-41	أُذِنَ لِلَّذِينَ يُقْتَلُونَ بِأَنَّهُمْ ظَلَمُوا
167	อัล-มาอิดะฮ์ : 33	إِنَّمَا جَزَاءُ الَّذِينَ يُحَارِبُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ
175	อัล-ปะเกาะเราะฮ์ : 137	فَسَيَكْفِيكَهُمُ اللَّهُ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

หน้า	ซูเราะฮ์ : อายะฮ์	โองการอัลกุรอาน
176	สะบะอ์ : 54	وَحِيلَ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ مَا يَشْتَهُونَ كَمَا فُعِلَ بِأَشْيَاعِهِمْ مِّنْ قَبْلُ إِنَّهُمْ كَانُوا فِي شَكٍّ مَُّرِيبٍ
176	ยาซีน : 49-50	مَا يَنْظُرُونَ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً تَأْخُذُهُمْ وَهُمْ يَخِصِّمُونَ
177	อัล-หัจร : 16-17	كَمَثَلِ الشَّيْطَانِ إِذْ قَالَ لِلْإِنْسَانِ اكْفُرْ فَلَمَّا كَفَرَ قَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِّنكَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ
177	อัล-กะฮฟู : 103-109	قُلْ هَلْ نُنَبِّئُكُمْ بِالْأَخْسَرِينَ أَعْمَالًا
231	ฟาฏีร : 28	إِنَّمَا تَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الَّذِينَ عَلَّمُوا الْقُرْآنَ وَإِن يَتَّبِعُونَ إِلَّا مَشِئْتَنَا وَنَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَكْفُرُونَ
231	อัล-ฮัจร : 9	قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ
270,281	อัล-หุญุด : 6	يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِن جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَأٍ فَتَبَيَّنُوا
277	อัล-มาอิดะฮ์ : 8	يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ لِلَّهِ شُهَدَاءَ بِالْقِسْطِ
278	อัล-บะเกาะเราะฮ์ : 286	لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ
280	อัล-หุญุด : 13	يَتَأْتِيهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا
289	อัล-บัยยินะฮ์ : 5	وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ
289	อัล-หะซาบ : 21	لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ
290	อัล-หะดีด : 25	لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ

หน้า	ซูเราะฮฺ : อายะฮฺ	โองการอัลกุรอาน
		وَالْمِيزَانَ لِيُقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ
291	อัล-บะเกาะเราะฮฺ : 143	وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ
292	อัล-อันอาม : 17	وَإِنْ يَمْسَسْكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلاَّ هُوَ

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ภาคผนวก ฉ
สารบัญอัลหะดีษ

Prince of Songkla University
Pattani Campus

สารบัญอัลหะดีษ

หน้า	ตัวบทหะดีษ
3,11	عَنْ أَبِي نَجِيحِ الْعَرْبَاضِ بْنِ سَارِيَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ وَعَظَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَوْعِظَةً وَجَلَّتْ مِنْهَا الْقُلُوبُ
12,44	عَنْ أَبِي مُوسَى - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ كُنْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَائِطٍ مِنْ حِيَطَانِ الْمَدِينَةِ ، فَجَاءَ رَجُلٌ فَاسْتَفْتَحَ
13,45	عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ : صَعِدَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى أَحَدٍ وَمَعَهُ أَبُو بَكْرٍ ، وَعُمَرُ ، وَعُثْمَانُ فَرَجَفَ بِهِمْ
14,47,195	مَنْ نَجَا مِنْ ثَلَاثٍ فَقَدْ نَجَا مَوْتِي - ثلاث مرات - وَالذَّجَالُ وَقَتْلُ خَلِيفَةِ مُصْطَبِرٍ بِالْحَقِّ يُعْطِيهِ
15,47	عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ ذَكَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِتْنَةً فَمَرَّ رَجُلٌ فَقَالَ يُقْتَلُ فِيهَا هَذَا الْمُفْتَعُ يَوْمَئِذٍ مَظْلُومًا
15	إِنَّ اللَّهَ يَرْضَى لَكُمْ ثَلَاثًا، وَيَكْرَهُ لَكُمْ ثَلَاثًا، فَيْرَضَى لَكُمْ أَنْ تَعْبُدُوهُ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا
46	عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ عَلَى حِرَاءٍ وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وَعُثْمَانُ وَطَلْحَةُ وَالزُّبَيْرُ
46	عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " أَرْحَمُ أُمَّتِي أَبُو بَكْرٍ ، وَأَشَدُّهَا فِي دِينِ اللَّهِ عُمَرُ ، وَأَصْدَقُهَا حَيَاءً عُثْمَانُ
49	إِنَّ لَكَ أَجْرَ رَجُلٍ مِمَّنْ شَهِدَ بَدْرًا وَسَهْمُهُ
50	عَنْ عُثْمَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ إِنِّي تَخَلَّفْتُ يَوْمَ بَدْرٍ فَإِنِّي كُنْتُ أَمْرُضُ رُفِيَةَ بِنْتَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى مَاتَتْ
59	مَنْ تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ ، ثُمَّ دَخَلَ فَصَلَّى ، غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الصَّلَاةِ الْأُخْرَى حَتَّى يُصَلِّيَهَا
60	مَنْ أَتَمَّ الْوُضُوءَ كَمَا أَمَرَهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ فَالصَّلَوَاتُ الْخَمْسُ كَفَّارَاتٌ لِمَا بَيْنَهُنَّ
60	إِنِّي لَأَعْلَمُ كَلِمَةً لَا يَقُولُهَا عَبْدٌ حَقًّا مِنْ قَلْبِهِ يَمُوتُ عَلَى ذَلِكَ
61	أَدْخَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ الْجَنَّةَ رَجُلًا كَانَ سَهْلًا مُشْتَرِبًا وَبَائِعًا وَقَاضِيًا وَمُفْتَضِيًا
76	عن معاوية رضي الله عنه قال سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول إن هذا الأمر في قریش
76	عن ابن عمر رضي الله عنهما عن النبي صلى الله عليه وسلم قال لا يزال هذا الأمر في قریش ما بقي منهم اثنان
76	عن أبي هريرة رضي الله عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم الناس تبع لقریش في هذا الشأن مسلمهم لمسلمهم ، وكافرهم لكافرهم

หน้า	ตัวบทพระดำรัส
77	عن عبدالرحمن بن سمره رضي الله عنه قال قال لي النبي صلى الله عليه وسلم يا عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنِ سَمُرَةَ لَا تَسْأَلِ الْإِمَارَةَ
77	عن أبي هريرة رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال إِنَّكُمْ سَتَخْرُصُونَ عَلَيَّ الْإِمَارَةَ
78	عن أبي موسى رضي الله عنه قال: دخلت على النبي صلى الله عليه وسلم أنا ورجلان من قومي فَقَالَ أَحَدُ الرَّجُلَيْنِ: أَمْرًا يَا رَسُولَ اللَّهِ
78	عن أبي ذر رضي الله عنه قال: قلت يا رسول الله ألا تستعملني؟ قال فضرب بيده على منكبي ثم قال: يَا أَبَا ذَرٍّ إِنَّكَ ضَعِيفٌ، وَإِنَّهَا أَمَانَةٌ
79	عن أبي هريرة رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال سَبْعَةٌ يُظِلُّهُمُ اللَّهُ تَعَالَى فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ إِمَامٌ عَدْلٌ
79	عن عبدالله بن عمرو رضي الله عنهما قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم إِنَّ الْمُقْسِطِينَ عِنْدَ اللَّهِ عَلَى مَنَابِرٍ مِنْ نُورٍ عَنِ يَمِينِ الرَّحْمَنِ عَزَّ وَجَلَّ
79	عن معقل بن يسار رضي الله عنه قال سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول مَا مِنْ عَبْدٍ يَسْتَرْعِيهِ اللَّهُ رَعِيَّةً، يَمُوتُ يَوْمَ يَمُوتُ وَهُوَ غَاشٌّ لِرَعِيَّتِهِ إِلَّا حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ
80	عن أبي بكر رضي الله عنه قال لَقَدْ نَفَعَنِي اللَّهُ بِكَلِمَةٍ أَيَّامٍ الْجَمَلِ لَمَّا بَلَغَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّ فَارِسًا مَلَكُوا ابْنَةَ كِسْرَى
82	عن أبي حميد الساعدي رضي الله عنه قال اسْتَعْمَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلًا مِنَ الْأَزْدِ يُقَالُ لَهُ ابْنُ اللَّثْبَةِ عَلَى الصَّدَقَةِ
82	عن ابن عمر رضي الله عنهما عن النبي صلى الله عليه وسلم أنه قال أَلَا كَلُّكُمْ رَاعٍ، وَكَلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنِ رَعِيَّتِهِ، فَالْأَمِيرُ الَّذِي عَلَى النَّاسِ رَاعٍ، وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنِ رَعِيَّتِهِ
83	عن معقل بن يسار رضي الله عنه قال سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول مَا مِنْ أَمِيرٍ يَلِي أَمْرَ الْمُسْلِمِينَ، ثُمَّ لَا يَجْهَدُ لَهُمْ وَيَنْصَحُ، إِلَّا لَمْ يَدْخُلْ مَعَهُمُ الْجَنَّةَ
91	اِقْتَدُوا بِاللَّذِينَ مِنْ بَعْدِي أَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ
92	لَا طَاعَةَ فِي مَعْصِيَةِ اللَّهِ إِنَّمَا الطَّاعَةُ فِي الْمَعْرُوفِ
103	إِذَا هَلَكَ قَيْصَرٌ فَلَا قَيْصَرَ بَعْدَهُ، وَإِذَا هَلَكَ كِسْرَى فَلَا كِسْرَى بَعْدَهُ، وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَتَنْفَقَنَّ كُنُوزُهُمَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ
123	إِذَا حَكَمَ الْحَاكِمُ فَاجْتَهَدَ ثُمَّ أَصَابَ فَلَهُ أَجْرَانِ وَإِذَا حَكَمَ فَاجْتَهَدَ ثُمَّ أَخْطَأَ فَلَهُ أَجْرٌ
141	أَنْتُمْ خَيْرُ أَهْلِ الْأَرْضِ
141	لَا يَدْخُلُ النَّارَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ مِنْ أَصْحَابِ الشَّجَرَةِ أَحَدٌ الَّذِينَ بَايَعُوا تَحْتَهَا

หน้า	ตัวบทพระคัมภีร์
144	لَا حَمِيَّ إِلَّا لِلَّهِ وَرَسُولِهِ
172	مَنْ رَأَى فِي الْمَنَامِ فَقَدْ رَأَى فَإِنَّ الشَّيْطَانَ لَا يَتَمَثَّلُ بِي
172	مَنْ رَأَى فِي النَّوْمِ فَقَدْ رَأَى إِنَّهُ لَا يَنْبَغِي لِلشَّيْطَانِ أَنْ يَتَشَبَّهَ بِي
276	دَعُ مَا يَرِيكَ إِلَى مَا لَا يَرِيكَ ، فَإِنَّ الصَّدَقَ طَمَأْنِينَةٌ ، وَإِنَّ الكَذِبَ رِيَّةٌ
278	لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ
279	الْمُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِ كَالنَّبِيَّانِ يَشُدُّ بَعْضُهُم بَعْضًا
280	يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَلَا إِنَّ رَبَّكُمْ وَاحِدٌ وَإِنَّ آبَاءَكُمْ وَاحِدٌ أَلَا لَا فَضْلَ لِعَرَبِيٍّ عَلَيَّ أَعْجَمِيٍّ
291	خَيْرُ الْأُمُورِ أَوْسَطُهَا

Prince of Songkla University
Pattani Campus

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ภาคผนวก ข
นิพนธ์ต้นฉบับ (Manuscript)

Conflict Management Model in the Age of Caliph Uthman Ibn Affan رضي الله عنه with Application in the Three Southern Border Provinces

Tivakorn Yamchangwad Abdulroning Suetair²

Ph.D. Candidate, Doctor of Philosophy, College of Islamic Studies, Prince of Songkla University, Pattani Campus.

² Ph.D. (West Asian Studies), Lecturer, College of Islamic Studies, Prince of Songkla University.

ABSTRACT

This research aims to study; 1) the biography of Khalifah Uthman Ibn Affan رضي الله عنه, 2) the conflicts issues in the era of Khalifah Uthman Ibn Affan رضي الله عنه, 3) The conflicts issue in the three southern border province, 4) the synthetic model of conflict management in the era of Khalifah Uthman Ibn Affan رضي الله عنه and application with the current area. The research was conducted by using document to analysis the states and problems in both periods, then evaluate and verify the result by a panel of experts. The results of this study were as follows:

1. The biography of Khalifah Uthman Ibn Affan رضي الله عنه Ibn Abu al-‘As Ibn Umaiyah Ibn ‘Abd Shams Ibn ‘Abd Manaf Ibn Qusay Ibn Qilab, He had sacrificed in the cause of Allah, e.g. Purchased Rumah pond, Enlarged the Nabawi Mosque, prepared the army during the difficult and compilation of the Qur'an. The great personality of Uthman Ibn Affan رضي الله عنه including: knowledgeable, mature, calm, flexibility, compromise, etc. He could conquer a number of regional cities during his time. Moreover the government of Khalifah Uthman Ibn Affan رضي الله عنه was ruled by adoption of the highest constitution al-Quran (الكتاب) and typical of Rasulluah (السنة).

2. The state of conflicts issues in the age of Khalifah Uthman Ibn Affan رضي الله عنه this study found that; there are 5 aspects of conflict issues during time of Khalifah Uthman Ibn Affan رضي الله عنه including; 1) political issues, e.g. case of did not join the battle of Badar, the case released of Abu Musa Al-Ashary and case release of Mughirah Ibn Shu’bah 2) social issue, e.g. the case of Abdullah Ibnu Sa’ba’, deportation of Abu-zar al-Ghifari رضي الله عنه 3) religion issues, e.g. case compiling the Qur'an and he did not had a short prayer at Mina fields 4) economic issues, e.g. a case allocation of reserve land, a case permit to own the land independently, 5) judicial practice, e.g. a case punishment of Ammar Ibn Yasir, a case he did not make a judgment Qisos to Ubaidillah Ibn Umar.

3. There are 7 aspects of the controversial issues that occurred in the context of three southern border provinces including; 1) Politic, 2) Religion and belief, 3) Economic, 4) Social and cultural, 5) Educational, 6) justice, and 7) history.

4. The conflict resolution's model in the age of Uthman Ibn Affan رضي الله عنه could be applied to solve the conflict problem in three southern border provinces in 3 models including; 1) Model Conflict Management of Uthman Ibn Affan رضي الله عنه, 2) Model of Islamic Dialogue , 3) Model of Islamic Peace Talks.

Keywords : Conflict Management , Uthman Ibn Affan , Southern Border Provinces

Prince of Songkla University
Pattani Campus

รูปแบบการจัดการความขัดแย้งในยุคสมัยการปกครองของเคาะลีฟะฮ์อุมัยยะฮ์

อิบนุ อัฟฟานกับการประยุกต์ใช้在三จังหวัดชายแดนภาคใต้

ทิวากร แยมจังหวัด¹ อับดุลรอญิง สือแต²

¹ นักศึกษาปริญญาเอก (สาขาวิชาอิสลามศึกษา)

² Ph.D. (ตะวันออกกลางศึกษา), อาจารย์วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ชีวิตประวัติของเคาะลีฟะฮ์อุมัยยะฮ์ อิบนุ อัฟฟาน 2) ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสมัยการปกครองของเคาะลีฟะฮ์อุมัยยะฮ์ 3) ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ 4) เพื่อสังเคราะห์รูปแบบการจัดการความขัดแย้งในสมัยการปกครองของเคาะลีฟะฮ์อุมัยยะฮ์เพื่อนำมาประยุกต์ใช้在三จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสาร วิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งสองยุคและสังเคราะห์รูปแบบโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้ประเมินตรวจสอบผลการวิจัยพบว่า

1. ชีวิตประวัติของเคาะลีฟะฮ์อุมัยยะฮ์ อิบนุ อัฟฟาน อิบนุ อับดุลอาซ อิบนุ อุมัยยะฮ์ อิบนุ อับดิซัมสุ อิบนุ อับติมะนาฟ อิบนุ กุศ็อย อิบนุ กิลาบ ผลงานการเสียสละส่วนหนึ่งของท่าน ได้แก่ ซื่อปอน้ำรูมะฮ์ ขยายมัศยิดนะบะวีย จัดเตรียมกองทัพยามยาก มีคุณลักษณะอันโดดเด่นประกอบด้วย มีความรู้ มีความสุขุมรอบคอบ มีความยืดหยุ่น มีความอ่อนโยน ให้อภัยมีความนอบน้อม มีความละเอียด มีจิตใจกุศล มีความกล้าหาญ มีความอดทน มีความยุติธรรม ในยุคการปกครองของท่านสามารถพิชิตแคว้นเมืองต่างๆ อาทิ อาเซอร์ไบจาน อาร์มีเนีย ตาบาริสถาน ไบแซนไทน์ ไชปรัส แอลจีเรีย และแอฟริกา แนวทางการบริหารรัฐท่านใช้คัมภีร์อัลกุรอานและแบบฉบับของเราะสูลุลลอฮ์เป็นธรรมนูญสูงสุด

2. สภาพปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสมัยการปกครองของเคาะลีฟะฮ์อุมัยยะฮ์ แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการเมืองการปกครอง อาทิ กรณีการไม่ได้เข้าร่วมสมรภูมิบะดร์ กรณีการส่งปลดอุมูมุซา และมุฮัมมัดเราะฮ์ 2) ด้านสังคม ได้แก่ กรณีอับดุลลอฮ์ อิบนุ สะบะฮ์ และกรณีเนรเทศอูบัยฮ์ 3) ด้านการปฏิบัติศาสนา ได้แก่ กรณีการรวบรวมอัลกุรอานและการไม่ได้ละหมาดย่อที่ทุ่งมินา 4) ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ กรณีการจัดสรรที่ดินสงวน กรณีการอนุญาตให้ครอบครองที่ดินโดยอิสระ 5) ด้านกระบวนการยุติธรรม ได้แก่ กรณีการลงโทษอัมมาร และกรณีไม่ได้ตัดสินคดีศอกแก่อูบัยดิลลาฮ์

3. ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ แบ่งออกเป็น 7 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการเมืองการปกครอง 2) ด้านศาสนาและความเชื่อ 3) ด้านเศรษฐกิจ 4) ด้านสังคมและวัฒนธรรม 5) ด้านการศึกษา 6) ด้านกระบวนการยุติธรรม 7) ด้านประวัติศาสตร์

4. รูปแบบการจัดการความขัดแย้งในยุคสมัยการปกครองของเคาะลีฟะฮ์อุมัยยะฮ์ อิบนุ อัฟฟาน เพื่อประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มี 3 รูปแบบคือ 1)

กระบวนการจัดการความขัดแย้งของเคาะลีฟะฮ์อุมมาน^{๕๖} 2) การสานเสวนาเชิงอิสลาม 3) การ
เจรจาสันติภาพเชิงอิสลาม

คำสำคัญ การจัดการความขัดแย้ง , อูษมาน อิบน์ อ์ฟฟาน , สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

Prince of Songkla University
Pattani Campus

บทนำ

การดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันของมนุษย์ในสังคมนั้นย่อมมีความขัดแย้งเกิดขึ้นอย่างมิอาจหลีกเลี่ยงได้ทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและระดับสังคมโดยธรรมชาติแล้วมนุษย์มิได้ถือกำเนิดมาเหมือนกันในทุกประการหากแต่มีความแตกต่างกันในหลายคุณลักษณะ นับตั้งแต่ความแตกต่างทางด้านชาติพันธุ์ไปจนถึงสภาพแวดล้อมทางสังคม วิธีชีวิต ความเชื่อ และวัฒนธรรมแม้ว่าความแตกต่างโดยพื้นฐานในลักษณะดังกล่าวมักเป็นสาเหตุที่นำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างบุคคลต่างกลุ่มที่อยู่ร่วมกันในสังคม แต่ก็มีได้หมายความว่าความเป็นบ่อเกิดของความรุนแรงเสมอไปปัญหาความรุนแรงรูปแบบต่างๆ ที่ปรากฏขึ้นในสังคมมีต้นตอที่แท้จริงจากการเลือกใช้ความรุนแรงเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งให้ลุล่วงมากกว่าจะเกิดจากปัญหาความขัดแย้งในตัวเองกล่าวได้ว่าเมื่อเกิดความขัดแย้งใดๆ ขึ้นสังคมมีทางเลือกหลากหลายวิถีทางในการบริหารจัดการความขัดแย้งให้ลุล่วงไปได้ส่วนการใช้ความรุนแรงนั้นเป็นเพียงวิธีหนึ่งที่ใช้ในการแก้ปัญหา มิใช่เป็นทางออกเดียวที่จะจัดการความขัดแย้งให้หมดไปจากสังคม

อิสลามเป็นศาสนาที่ให้ความสำคัญต่อเรื่องความเป็นเอกภาพ ความกลมเกลียว สามัคคีไว้เป็นอย่างมาก สังเกตได้จากการปฏิบัติศาสนกิจหลายประเภทด้วยกันที่บ่งชี้ถึงความเป็นเอกภาพ อาทิ บทบัญญัติว่าด้วยการละหมาด ส่งเสริมให้มีการละหมาดเป็นกลุ่ม (ญะมาอะฮฺ) กล่าวได้ว่าพื้นฐานเดิมของมนุษย์ในยุคต้นนั้นมีความเป็นหนึ่งเดียว ดำรงตนอยู่ในกรอบความเป็นประชาชาติเดียวกัน (อุมมะฮฺฮฺวะฮฺ) ใช้ชีวิตอยู่บนความเป็นเอกภาพแห่งความดีงามของครรลองอิสลาม ในเวลาต่อมาได้เกิดความขัดแย้งและมีความแตกแยกสาเหตุจากการเผยแพร่เรียกร้องของบรรดานบีและเราะสูล^ﷺ เนื่องจากธรรมชาติของมนุษย์ที่ชอบความขัดแย้งและแตกแยก เว้นแต่บรรดาผู้ที่อัลลอฮ์^ﷻทรงประทานความเมตตาแก่พวกเขาให้เป็นประชาชาติเดียวกันเท่านั้น กล่าวได้ว่าการเป็นประชาชาติเดียวกันในกลุ่มชาวมุสลิมที่เคารพภักดีต่ออัลลอฮ์^ﷻด้วยความนอบน้อมและยำเกรงต่อพระองค์นั้น นับว่าเป็นอัตลักษณ์ที่สำคัญของสังคมมนุษย์ในยุคต้นเลยทีเดียว

การศึกษาถึงกระบวนการจัดการความขัดแย้งในรูปแบบหรือทฤษฎีวิธีการต่างๆ โดยเฉพาะในยุคสมัยการปกครองของเคาะลีฟะฮฺอุมัยยะฮฺ อิบน์ อับฟาน^ﷺ ที่ได้พัฒนารูปแบบการจัดการปัญหาความขัดแย้ง ซึ่งจะเป็นคุณูปการอย่างมากกับเหตุการณ์ที่กำลังดำเนินอยู่ในยุคปัจจุบัน เพราะไม่มีใครปฏิเสธว่าในยุคของท่านเป็นยุคที่มีความเจริญก้าวหน้าอย่างมากในขณะที่ปัญหาความขัดแย้งก็มีความทวีรุนแรงอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ และการที่ท่านยอมสละชีวิตเพื่อแลกกับการอยู่รอดของรัฐ และเพื่อความสันติสุขของประชาชน เป็นดัชนีที่บ่งชี้ถึงการบริหารจัดการความขัดแย้งได้เป็นอย่างดี ฉะนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงเป็นการศึกษาวิจัยอย่างละเอียดเจาะลึก เพื่อเป็นการตอบโจทยของสถานการณ์ความขัดแย้งที่มีแนวโน้มว่าจะทวีความรุนแรงมากขึ้น รวมทั้งเพื่อเป็นการศึกษาอดีตอันเป็นสิ่งที่จะช่วยให้เข้าใจปัจจุบันและนำมาซึ่งการวางแผนในอนาคตได้ เพราะตามนัยยะแห่งความเป็นจริงนั้นกลุ่มชนที่ไม่รู้จักอดีตของตัวเองก็เป็นเรื่องยากที่ทำให้เขาเข้าใจปัจจุบันและจะยากมากสำหรับการก้าวเดินไปสู่อนาคต

ดังนั้น การศึกษารูปแบบการจัดการความขัดแย้งในยุคสมัยการปกครองของท่านเคาะลีฟะฮ์อุมมาน อิบน์ อัฟฟาน رضي الله عنه โดยการสังเคราะห์เป็นการนำองค์ประกอบที่มีความเชื่อมโยงกันมาสร้างข้อสรุปในระดับมโนทัศน์อย่างเป็นระบบ เพื่อให้การนำเสนอข้อมูลและการอธิบายประเด็นที่ศึกษามีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์รูปแบบการจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในยุคสมัยการปกครองของเคาะลีฟะฮ์อุมมาน رضي الله عنه เพื่อต้องการตอบโจทย์สำคัญของปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยพยายามเสนอแนะแนวทางที่อยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริงสามารถเป็นไปได้ในทางปฏิบัติและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นได้จริงด้วยเหตุที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่ามีควมจำเป็นอย่างยิ่งที่จะทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งในยุคสมัยการปกครองของเคาะลีฟะฮ์อุมมาน อิบน์ อัฟฟาน رضي الله عنه อย่างละเอียดเจาะลึกเพื่อนำแนวทางหรือรูปแบบการจัดการปัญหาความขัดแย้งที่สอดคล้องตามแนวทางอิสลามมาปรับใช้ซึ่งจะมีคุณูปการอย่างมากสำหรับนำมาประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ความขัดแย้งความรุนแรงที่กำลังเป็นอยู่ในทุกวันนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาชีวประวัติของเคาะลีฟะฮ์อุมมาน อิบน์ อัฟฟาน رضي الله عنه
2. เพื่อศึกษาปัญหาความขัดแย้งในยุคสมัยการปกครองของเคาะลีฟะฮ์อุมมาน رضي الله عنه
3. เพื่อศึกษาปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้
4. เพื่อสังเคราะห์รูปแบบการจัดการความขัดแย้งในยุคสมัยการปกครองของเคาะลีฟะฮ์อุมมาน อิบน์ อัฟฟาน رضي الله عنه

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยเน้นการศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ (Historical Research) การนำเสนอผลการศึกษาเป็นแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) โดยผู้วิจัยมุ่งศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเหตุการณ์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสมัยของเคาะลีฟะฮ์อุมมาน อิบน์ อัฟฟาน رضي الله عنه เพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงเริ่มต้นด้วยการศึกษาถึงชีวประวัติของท่านเคาะลีฟะฮ์อุมมาน อิบน์ อัฟฟาน رضي الله عنه เพื่อวิเคราะห์ถึงความเชื่อมโยงของคุณลักษณะอันโดดเด่นและผลงานที่สำคัญในยุคสมัยของท่าน ตลอดจนกรณีปัญหาความขัดแย้งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในยุคสมัยดังกล่าว เพื่อนำไปสู่การสังเคราะห์รูปแบบการจัดการความขัดแย้งที่สอดคล้องตามแนวทางอิสลาม ตลอดจนสามารถนำมาประยุกต์กับสถานการณ์ความขัดแย้งในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผู้วิจัยได้แบ่งวิธีดำเนินการวิจัยเป็น 2 ระยะ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลเชิงเอกสาร

ศึกษาการจัดการความขัดแย้งในยุคสมัยการปกครองของเคาะลีฟะฮ์อูษมาน อิบน์ อัฟฟาน رضي الله عنه จากการศึกษาค้นคว้าคัมภีร์อัลกุรอาน อัล-หะดีษ วรรณกรรม และเอกสารที่เกี่ยวข้อง มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1.1 การทบทวนแหล่งข้อมูล การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ดังต่อไปนี้เอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่คัมภีร์อัลกุรอาน และบรรดาโองการที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งและการแก้ปัญหาหะดีษต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ ความขัดแย้งหรือที่พาดพิงถึงท่านเคาะลีฟะฮ์อูษมาน อิบน์ อัฟฟาน رضي الله عنه และบรรดาผู้ที่ร่วมงานบริหารกับท่านตลอดจนเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสมัยการปกครองของท่านหนังสือประวัติศาสตร์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการปกครองของเคาะลีฟะฮ์อูษมาน رضي الله عنه ในรูปแบบต่างๆ เอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ หนังสือตีพิมพ์อัลกุรอาน หนังสืออธิบายหะดีษ หนังสือประวัติศาสตร์ที่อธิบายเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องวิจัย และเอกสารชั้นตติยภูมิ (Tertiary Source) ได้แก่ หนังสือนามานุกรม เป็นต้น

1.2 การรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้หลักเกณฑ์และแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1.2.1 รวบรวมตัวบทอัลกุรอาน และอัล-หะดีษที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งและการจัดการความขัดแย้ง ไม่ว่าในด้านหลักการหรือวิธีการปฏิบัติ พร้อมทั้งดูบรรดาอธิบายจากหนังสือตีพิมพ์และคำอธิบายหะดีษประกอบ

1.2.2 รวบรวมสายรายงานของบรรดาเศาะหาบะฮ์ (หะดีษเมากูฟ) และสายรายงานของตาบิอีน หรือตาบิอิตตาบิอีน (หะดีษมักตูอ) ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ต่างๆ ซึ่งเกิดขึ้นในสมัยการปกครองของท่านเคาะลีฟะฮ์อูษมาน อิบน์ อัฟฟาน رضي الله عنه

1.2.3 รวบรวมข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับสภาพความขัดแย้งและการเมืองการปกครองในสมัยของท่านเคาะลีฟะฮ์อูษมาน อิบน์ อัฟฟาน رضي الله عنه จากเอกสารในระดับปฐมภูมิ

1.2.4 รวบรวมคำอธิบายและบทวิเคราะห์ของข้อมูลดังกล่าวข้างต้น จากหนังสืออ้างอิงประเภทต่างๆ ทั้งในระดับทุติยภูมิและตติยภูมิ

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

ข้อค้นพบจากการศึกษาวิจัย “รูปแบบการจัดการความขัดแย้งในยุคสมัยการปกครองของเคาะลีฟะฮ์อูษมาน อิบน์ อัฟฟาน رضي الله عنه กับการประยุกต์ใช้ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้” มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ชีวิตประวัติของเคาะลีฟะฮ์อุมมาน อิบน์ อัฟฟาน

ชีวิตประวัติโดยสังเขปอุมมาน อิบน์ อัฟฟาน อิบน์ อบูลอาศ อิบน์ อุมัยยะฮ์ อิบน์ อับดิซซาม อิบน์ อับติมะนาฟ อิบน์ กุศ็อย อิบน์ กิลาบ วงศ์ตระกูลของท่านไปบรรจบกับเชื้อสายของท่านเราะสุล^ﷺที่อับติมะนาฟ ถือกำเนิดปี ค.ศ.573 ในตระกูลกษัตริย์จากเผ่าอุมัยยะฮ์ ซึ่งเป็นอดีตชนชั้นผู้ปกครองในนครมักกะฮ์ท่านได้แต่งงานกับบุตรสาวของท่านเราะสุล^ﷺถึง 2 คน ได้แก่รุก็อยยะฮ์และอุมมุคัลซุม ท่านอุมมาน^ﷺได้แต่งงานหลังจากเข้ารับอิสลามแล้วกับบรรดาผู้หญิงจำนวน 8 คน มีบุตรทั้งหมดรวม 15 คน เป็นบุตรชาย 10 คน และเป็นบุตรหญิง 5 คนการเสียดุลในหนทางของอัลลอฮ์เคาะลีฟะฮ์อุมมาน^ﷺเป็นคนหนึ่งที่พระองค์อัลลอฮ์ได้ประทานความร่ำรวยมั่งคั่ง ท่านเป็นนักธุรกิจที่มีทรัพย์สินมากมาย แต่ทว่าท่านได้ใช้ทรัพย์สินจากความร่ำรวยนี้ไปในการเชื่อฟังปฏิบัติตามอัลลอฮ์^ﷻและส่วนหนึ่งจากการเสียดุลของท่านได้แก่ ซ็อบอ์นัรุมะฮ์ ขยายมัสยิดนะบะวีย์ จัดเตรียมกองทัพยามยากและการรวบรวมอัลกุรอาน

คุณลักษณะอันโดดเด่นท่านเป็นคนที่มีคุณลักษณะแห่งผู้นำอย่างแท้จริง โดยที่คุณลักษณะต่างๆ ล้วนเป็นคุณลักษณะผู้นำแห่งพระผู้อภิบาล คุณลักษณะอันโดดเด่นประกอบด้วย มีความรู้และมีวุฒิภาวะ มีความสุขุมรอบคอบ มีความยืดหยุ่น มีความอ่อนโยน ให้อภัยมีความนอบน้อม ถ่อมตน มีความละเอียด มีจิตใจกุศล มีความกล้าหาญ มีความอดทน มีความยุติธรรม มีความเคร่งครัด มีความมักน้อย บทบาทในการพิชิตแคว้นเมืองสำคัญต่างๆ สมัยการปกครองของท่านเป็นช่วงระยะเวลาที่อิสลามได้ขยายไปอย่างกว้างขวางทั่วสารทิศ มีการพิชิตแคว้นเมืองต่างๆ อย่างมากมาย อาทิ อาเซอร์ไบจาน อาร์มีเนีย ตาบาริสถาน ไบแซนไทน์ ไชปรัส อเล็กซานเดีย และอาฟริกา และท่านเป็นคนแรกที่มีการจัดตั้งกองทัพเรือขึ้น สำหรับแนวทางในการบริหารจัดการรัฐ ท่านได้บริหารรัฐโดยยึดแนวทางกิตาบุลลอฮ์และสุนนะฮ์ของเราะสุลุลลอฮ์ ท่านจะให้ความเสมอภาคแก่ประชาชนตลอดจนมีความสุข รอบคอบ มีเหตุผล ประนีประนอม และแนวทางในการบริหารจัดการรัฐของท่านเคาะลีฟะฮ์ออบูบักร์และอุมร์ ท่านใช้หลักการปรึกษาหารือ หลักความยุติธรรม และหลักความอิสรเสรีภาพ

2. สภาพปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสมัยการปกครองของเคาะลีฟะฮ์อุมมาน อิบน์ อัฟฟาน

ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสมัยการปกครองของท่านเคาะลีฟะฮ์อุมมาน อิบน์ อัฟฟาน^ﷺมี 2 ส่วน คือ

ส่วนที่หนึ่ง ประเด็นปัญหาความขัดแย้งที่มีสายรายงานถูกต้องได้แก่ กรณีไม่เข้าร่วมสมรภูมิบะดร์ ซึ่งเกิดขึ้นใน ปี ฮ.ศ.2 เวลาดังกล่าวท่านหญิงรุก็อยยะฮ์ บุตรี เราะสุลุลลอฮ์^ﷺกำลังป่วย

หนักมีความจำเป็นอย่างยิ่งจะต้องมีคนคอยดูแลรักษาอย่างใกล้ชิด และผู้ที่มีความเหมาะสมมากที่สุดก็คือสามี ด้วยเหตุผลดังกล่าวท่านเราะฮ์ลุส^{رضي الله عنه}สั่งให้อูษมาน อิบน์ อัฟฟานอยู่บนครมะดินะฮ์เพื่อที่จะได้ดูแลรักษาภรรยากรณีการถอยร่นจากการต่อสู้ในสมรภูมิอุหุด ซึ่งเกิดขึ้นในเดือนเชาวาล ปี ฮ.ศ.3 ในช่วงแรกของการต่อสู้กองทัพมุสลิมได้รับชัยชนะ จากนั้นผลลัพธ์จากการที่ทหารมุสลิมบางส่วนฝ่าฝืนต่อคำสั่งของท่านเราะฮ์ลุส^{رضي الله عنه}จึงสูญเสียฐานที่มั่น และเปลี่ยงพล้ำในที่สุด จากนั้นทหารส่วนใหญ่ได้วิ่งหนีจากสนามรบและบางส่วนได้ถอยห่างไปอยู่ข้างๆ โดยไม่ได้ต่อสู้แต่อย่างใด จึงส่งผลให้ฝ่ายมุสลิมพ่ายแพ้ กรณีการเข้าร่วมสัตยาบันอัล-ริฎวานล่าช้าการทำสัตยาบันในครั้งนี้เกิดขึ้นต้นเดือนชุลกือดะฮ์ปี ฮ.ศ.6 โดยที่เราะฮ์ลุส^{رضي الله عنه} โดยเชิญชวนหลังจากที่ได้ส่งท่านอูษมาน^{رضي الله عنه}เป็นทูตไปเจรจากับชาวมักกะฮ์และอธิบายถึงวัตถุประสงค์ในการเดินทางมาของบรรดามุสลิม เพื่อจะมาทำอุมเราะฮ์ไม่ใช่มาเพื่อการสู้รบ แต่ปรากฏว่าท่านอูษมาน^{رضي الله عنه}เดินทางกลับมალ่าช้า และมีข่าวลือว่าพวกมุชริกีนได้สังหารท่านอูษมานเสียแล้ว ด้วยเหตุนี้บรรดาเศาะหาบะฮ์ได้ทำสัตยาบันว่าจะสังหารพวกมุชริกีนเป็นการล้างแค้นให้แก่ท่านอูษมาน^{رضي الله عنه}หลังจากพิจารณาข่าวลือดูแล้ว เป็นไปได้ว่าท่านอูษมานยังไม่เสียชีวิต ท่านเราะฮ์ลุส^{رضي الله عنه}ได้เอามืออีกข้างของท่านมาทำสัตยาบันแทนให้แก่ท่านอูษมาน^{رضي الله عنه} กรณีที่ดินสงวน (อัล-หิมา) กลุ่มกบฏได้แสดงตนอย่างชัดเจนหนึ่งจากสาเหตุที่พวกเขาตีตนออกจากการเชื่อฟังปฏิบัติตามเคาะลีฟะฮ์อูษมาน^{رضي الله عنه}คือเรื่องที่ดินสงวนหากพวกเขาไม่รู้ชัดว่าเป็นสถานที่ตรงไหนที่ท่านอูษมาน^{رضي الله عنه}ได้สงวนไว้ และเป็นที่ยืนยันชัดจากคำตอบโต้ของเคาะลีฟะฮ์อูษมาน^{رضي الله عنه}ได้บอกว่าวัตถุประสงค์ของที่ดินสงวนเพื่อเป็นสถานที่สำหรับเลี้ยงอูฐซึ่งได้จากการเก็บชะกาต แล้วพวกเขาก็ไม่ได้คัดค้านแต่ประการใด กรณีการรวบรวมอัลกุรอานมีปรากฏจากสายรายงานที่ถูกต้อง (เศาะฮีห) เล่าว่า บรรดากลุ่มคนที่ตั้งตนเป็นกบฏต่อเคาะลีฟะฮ์อูษมาน อิบน์ อัฟฟาน^{رضي الله عنه}พวกเขาได้กล่าวตำหนิต่อการรวบรวมอัลกุรอานที่เกิดขึ้นในสมัยของท่านอูษมาน^{رضي الله عنه} และกรณีของอับดุลลอฮ์ อิบน์ สะบะฮ์เขาเป็นที่รู้จักกันในนามอิบน์ เสาดาอ์ เป็นชาวยิวคนหนึ่งจากค็อนอาอ์ เข้ารับอิสลามในสมัยของท่านเคาะลีฟะฮ์อูษมาน^{رضي الله عنه}โดยมีเจตนาที่จะใช้ประโยชน์จากความก้าวหน้าและความรุ่งเรืองของมุสลิม เขาตั้งถิ่นฐานอยู่ในมะดีนะฮ์เพื่อที่จะเข้าไปสอดแนมกิจการภายในและหาจุดอ่อนของมุสลิม

ส่วนที่สอง ประเด็นปัญหาความขัดแย้งแต่ปรากฏว่าเป็นสายรายงานอ่อน (ฎะอ์อีฟ) ได้แก่กรณีการไม่ย่อละหมาดที่ทุ่งมินา เคาะลีฟะฮ์อูษมาน^{رضي الله عنه} ในช่วง 6 ปีแรกของการดำรงตำแหน่ง เคาะลีฟะฮ์ก็ละหมาดย่อ แต่ในเวลาต่อมาท่านได้วินิจฉัย (อิญญติฮาด) ใหม่และได้ละหมาดเต็ม 4 ร็อกอะฮ์ จากการกระทำดังกล่าวส่งผลให้บรรดาเศาะหาบะฮ์จำนวนหนึ่งมีความเห็นขัดแย้ง อีกประการคือ กรณีการลงโทษอัมมาร อิบน์ ยาสิร^{رضي الله عنه}ไม่พบว่าสายรายงานที่บอกว่าท่านเคาะลีฟะฮ์อูษมานได้ลงโทษอัมมาร อิบน์ ยาสิร เป็นสายรายงานที่เศาะฮีห กรณีการสั่งปลดอับดุลลอฮ์ อิบน์ ค็อยส หรือเป็นที่รู้จักกันในนามของออบูมุซา อัล-อัซซะรีย ซึ่งเป็นที่รักใคร่ของประชาชนจากการเป็น

ผู้ปกครองนครบศเราะฮฺ แล้วได้ทำการแต่งตั้งอับดุลลอฮฺ อิบน์ อามิร ซึ่งมีศักดิ์เป็นลูกพี่ลูกน้องกับท่านเคาะลีฟะฮฺอุมมาน رضي الله عنه ซึ่งเป็นประเด็นที่ว่าท่านแต่งตั้งให้เครือญาติได้รับตำแหน่ง กรณีการสั่งปลดมุฮัมมัดเราะฮฺ อิบน์ ซุฮ์บะฮฺจากการเป็นผู้ปกครองนครกุฟะฮฺ จากนั้นได้แต่งตั้งสะอ์ด อิบน์ อับดุลคอส ในเวลาต่อมาได้แต่งตั้งอัล-วะลีด อิบน์ อุกบะฮฺ มีศักดิ์เป็นลูกพี่ลูกน้องกับท่านเคาะลีฟะฮฺอุมมาน رضي الله عنه ซึ่งอัล-วะลีด อิบน์ อุกบะฮฺ ยังมีข้อหาว่าเป็นคนที่ชอบเสพสุราอีกต่างหาก กรณีนโยบายการบริหารกองคลังของท่านเคาะลีฟะฮฺอุมมาน رضي الله عنه ก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น และท่านอุมมาน رضي الله عنه ได้ใช้ระบบตีวานอัล-อะฎอฮ์ (องค์การเพิ่มทรัพย์สินและการบริการอุดหนุน) อย่างง่ายดาย ซึ่งมีความแตกต่างเป็นอย่างมากกับในสมัยของท่านเคาะลีฟะฮฺอุมร์ رضي الله عنه ซึ่งหากท่านจะมอบทรัพย์สินจากบัยตุลมาลให้แก่ประชาชนทั่วไปตามความจำเป็นของทุกคนก็ตาม แต่ท่านจะมีความรอบคอบในเรื่องนี้มากที่สุดกรณีไม่ได้ดำเนินการคิศอศ (สังหารเป็นการตอบแทน) แก่อูบัยดิลลาฮฺ อิบน์ อุมร์ อิบน์ ค็อฎฏอบ กรณีที่เขาเป็นคนที่สังหารอัล-ฮุรุมซาน คนรับใช้ของอะมีร์มูมูนีนหลังจากที่เขาได้เข้ารับอิสลาม

และผลจากการวิจัยยังพบว่า ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสมัยการปกครองของท่านเคาะลีฟะฮฺอุมมาน อิบน์ อัฟฟาน رضي الله عنه สามารถแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ประกอบด้วย (1) ด้านการเมืองการปกครอง ได้แก่ กรณีการไม่ได้เข้าร่วมสมรภูมิบะดร์ กรณีถอยร่นจากสมรภูมิอุหุด กรณีการเข้าร่วมทำสัตยาบันอัล-ริฎวานล่าช้า กรณีการสั่งปลดอุมมุซา อัล-อัชอะรีย และกรณีการสั่งปลดมุฮัมมัดเราะฮฺ อิบน์ ซุฮ์บะฮฺ (2) ด้านสังคม ได้แก่ กรณีของอับดุลลอฮฺ อิบน์ สะบะฮ์ กรณีผู้ปกครองบางคนใช้ชีวิตอย่างฟุ่มเฟือย และกรณีการเนรเทศอูบัยฮ์ อัล-ฮิฟารีย رضي الله عنه (3) ด้านการปฏิบัติศาสนา ได้แก่ กรณีการรวบรวมอัลกุรอาน และการไม่ได้ละหมาดย่อที่ทุ่งมินา (4) ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ กรณีการจัดสรรที่ดินสงวน กรณีการอนุญาตให้ครอบครัวที่ดินโดยอิสระ และกรณีนโยบายการบริหารกองคลังที่เปลี่ยนไป (5) ด้านกระบวนการยุติธรรม ได้แก่ กรณีการลงโทษอัมมาร อิบน์ ยาสิร และกรณีที่ท่านไม่ได้ดำเนินการตัดสินคิศอศต่ออูบัยดิลลาฮฺ อิบน์ อุมร์

3. ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในบริบทของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ออกเป็น 7 ด้าน ประกอบด้วย

1. ด้านการเมืองการปกครอง การเกิดความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีการนำไปเชื่อมโยงกับประเด็นความเชื่อทางศาสนา อีกทั้งมีมุมมองที่แตกต่างกันระหว่างภาครัฐกับประชาชนในพื้นที่ จากปัจจัยดังกล่าวนี้จึงถูกหยิบยกมาเป็นประเด็นทางการเมืองที่เอื้อต่อการก่อให้เกิดความขัดแย้ง จนกระทั่งกลายมาเป็นความรุนแรงในที่สุด

2. ด้านศาสนาและความเชื่อ แม้ศาสนาจะไม่ใช่สาเหตุของความขัดแย้งในพื้นที่โดยตรง แต่ก็มีความเชื่อที่ว่าศาสนาอิสลามได้ถูกนำมาอ้างเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับการกระทำของผู้ก่อความไม่สงบในพื้นที่ โดยพบว่าการกระทำดังกล่าวได้กล่าวถึงหลักคำสอนทางศาสนาที่จะใช้สิทธิในการปกป้องตนเองจากผู้รุกรานและผู้ไม่ศรัทธาในอิสลาม (nonbeliever) หากพิจารณาในมิติดังกล่าว ศาสนาอิสลามได้กลายเป็นข้ออ้างของคนบางกลุ่มซึ่งเป็นคนกลุ่มน้อยในพื้นที่เพื่อใช้เป็นเหตุผลหลักในการต่อสู้กับอำนาจรัฐไทย

3. ด้านเศรษฐกิจ มีสาเหตุสำคัญมาจาก 2 ปัจจัยหลัก คือ 1) ปัญหาความยากจนเกิดจากการมีภาวะเจริญพันธุ์สูงซึ่งเป็นภาวะที่นำไปสู่อัตราการเกิดค่อนข้างสูง การไม่ได้รับการศึกษาตามระบบหรือหากได้รับการศึกษาก็ไม่ตรงกับงานที่มี ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้ประชาชนในพื้นที่บางส่วนต้องอพยพไปหางานทำนอกพื้นที่ 2) ปัญหาสิทธิในการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติ พบว่าประชาชนในพื้นที่ขาดโอกาสในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนของตน เนื่องจากกฎระเบียบของรัฐและอำนาจอิทธิพลของกลุ่มทุนทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่เข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ด้วยการอาศัยช่องโหว่ของอำนาจรัฐ เช่นเดียวกับการพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่รัฐมักจะเป็นผู้กำหนดและตัดสินใจเพียงฝ่ายเดียว ซึ่งเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดความขัดแย้งตามมา

4. ด้านสังคมและวัฒนธรรม ภาครัฐยังขาดความรู้ความเข้าใจในอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของประชาชนในพื้นที่ จึงกลายเป็นการกดทับอัตลักษณ์ของความเป็นมุสลิม และถูกแทนที่ด้วยความเป็นไทยที่ภาครัฐพยายามสร้างให้กับประชาชนในพื้นที่ จึงส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่เกิดความไม่พอใจต่อเจ้าหน้าที่รัฐซึ่งปฏิบัติหน้าที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จนก่อให้เกิดความขัดแย้ง ความรุนแรงติดตามมา

5. ด้านการศึกษาสืบเนื่องจากการที่ภาครัฐพยายามเข้าไปควบคุมการจัดการจัดการศึกษาของสถาบันปอเนาะซึ่งเป็นแหล่งที่ให้การศึกษาอิสลามในชุมชนจังหวัดชายแดนภาคใต้และเป็นแหล่งการบ่มเพาะคุณธรรมของเยาวชนในพื้นที่ รวมถึงการจัดการศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามโดยภาพรวมทั้งประเทศ (หมายรวมถึงโรงเรียนเอกชนที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ด้วย) กลายเป็นอีกชนวนที่ทำให้คนในพื้นที่เกิดความหวาดระแวงและปฏิเสธระบบการศึกษาของรัฐไทยไปโดยปริยาย เพราะพวกเขามองว่าภาครัฐพยายามทำลายระบบการศึกษาแบบดั้งเดิมของประชาชนคนในพื้นที่ซึ่งอยู่คู่กับสังคมมาอย่างยาวนาน

6. ด้านกระบวนการยุติธรรม เกิดจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนและสิทธิของความเป็นมนุษย์ขั้นพื้นฐาน จากกรณีหลายๆ เหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นแล้วแต่เป็นปัญหาที่แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญของการจัดการปัญหาที่ตั้งอยู่บนความมั่นคงของภาครัฐเป็นหลัก

จนกระทั่งประชาชนในพื้นที่ที่มีความรู้สึกฝังใจเรื่องการมีอคติของภาครัฐ และไม่เชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรมของรัฐไทยว่าจะช่วยปกป้องจากการที่พวกเขาถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนได้จริง

7. ด้านประวัติศาสตร์ มีนักวิชาการด้านความมั่นคงจำนวนมากเชื่อมั่นว่าภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ของรัฐปัตตานีในอดีตคือ 1 ใน 3 ส่วนของพลังแห่งอุดมการณ์การต่อสู้ของขบวนการแบ่งแยกดินแดนรุ่นใหม่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลจากการรับรู้และการเข้าใจประวัติศาสตร์กันคนละด้านจึงเป็นที่มาของปัญหาความรุนแรงในปัจจุบัน

4. การสังเคราะห์รูปแบบการจัดการความขัดแย้งในสมัยการปกครองของท่านเคาะลีฟะฮ์อูษมาน อิบน์ อัฟฟาน رضي الله عنه เพื่อประยุกต์ใช้ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

รูปแบบการจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสมัยการปกครองของท่านเคาะลีฟะฮ์อูษมาน رضي الله عنه พบว่ามี 3 รูปแบบ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย

1. รูปแบบกระบวนการจัดการความขัดแย้งของอูษมาน อิบน์ อัฟฟาน رضي الله عنه (Model Conflict Management of Uthman Ibn Affan) สำหรับแนวทางการบริหารความขัดแย้งของท่านเคาะลีฟะฮ์อูษมาน อิบน์ อัฟฟาน رضي الله عنه ที่เกิดขึ้นในสมัยการปกครองของท่าน มีลำดับขั้นตอนในการบริหารความขัดแย้งดังนี้ 1) การคัดกรองข้อมูล 2) การขอคำปรึกษาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3) การศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาโดยการศึกษาจากบทเรียนการแก้ปัญหาความขัดแย้งของท่านเราะสูลุลลอฮ์ صلی الله علیه وسلم และศึกษาแนวทางสู่ความสมานฉันท์ปรองดองหรือสันติวิธี ดังนั้นจากเหตุการณ์ต่างๆ นี้เป็นหลักฐานที่บ่งชี้ว่ากระบวนการบริหารความขัดแย้ง (Conflict Management Process) ของท่านเคาะลีฟะฮ์อูษมาน رضي الله عنه มุ่งเน้นแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยใช้แนวทางสมานฉันท์ปรองดองและปฏิเสธความรุนแรง เนื่องจากท่านมีความตระหนักดีว่าแนวทางสันติวิธีจะเป็นทางออกของการแก้ปัญหาความขัดแย้งได้ดีที่สุด

2. รูปแบบการสานเสวนาเชิงอิสลาม (Model of Islamic Dialogue) รูปแบบการจัดการความขัดแย้งอีกรูปแบบหนึ่งที่พบในยุคสมัยของท่านเคาะลีฟะฮ์อูษมาน อิบน์ อัฟฟาน رضي الله عنه คือการใช้กระบวนการที่ให้ผู้มีความเกี่ยวข้องได้มีการปฏิสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้งทำให้เกิดการพูดคุยสนทนาระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องในสถานการณ์ความขัดแย้งหนึ่งๆ โดยการพูดคุยจะมุ่งเน้นให้เกิดความเข้าใจอันดีแก่ทุกฝ่ายการสานเสวนาในเชิงอิสลาม (Model of Islamic Dialogue) โดยจะเป็นการพูดคุยสนทนาที่มีการนำหลักคำสอนของศาสนามาเป็นจุดร่วมหลักในการพูดคุยเจรจาใช้หลักพื้นฐานของความเป็นพี่น้อง และรูปแบบการสานเสวนาเชิงอิสลามจะต้องวางอยู่บนพื้นฐาน

สำคัญ 6 ประการ ประกอบด้วย ความซัจจริง (الصدق) ความยุติธรรม (العدل) ความอิสรภาพ (الحرية) ความรัก (المحبة) ความเป็นพี่น้อง (الأخوة) และความเสมอภาคความเท่าเทียมกัน (المساواة) และการสานเสวนาเชิงอิสลามมีลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้ 1) การรับฟังอย่างลึกซึ้งและตั้งใจ 2) การแบ่งปันประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ 3) การสะท้อนความคิดเห็น 4) การจดบันทึกประเด็น 5) สรุปการสานเสวนา

3. รูปแบบการเจรจาสันติภาพเชิงอิสลาม (Model of Islamic Peace Talks) เหตุการณ์ที่ท่านเคาะลีฟะฮ์อุมมาน อิบน์ อัฟฟาน رضي الله عنه พุดคุยเจรจาต่อรองเพื่อลดอุณหภูมิความขัดแย้งที่อาจเป็นสาเหตุนำไปสู่ความรุนแรงกับกลุ่มกบฏผู้ปิดล้อม กรณีการบริหารความขัดแย้งของท่านดังกล่าวนี้นับว่าเป็นรูปแบบของ “การเจรจาสันติภาพเชิงอิสลาม” (Islamic Peace Talks) โดยผู้วิจัยมีความเห็นว่าการเจรจาหรือพุดคุยเพื่อสันติภาพน่าจะเป็นวิธีการที่เหมาะสมและดีที่สุดสำหรับการแก้ปัญหาความขัดแย้งในบริบทของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยวิธีการนี้ต้องใช้ระยะเวลาในการพุดคุยเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและความไว้วางใจของแต่ละฝ่ายซึ่งกันและกัน รวมถึงต้องอาศัยการให้ความร่วมมือจากทุกภาคส่วนอย่างจริงใจ หุ่เมเต เสียสละ ไม่มีผลประโยชน์แอบแฝงหรือไม่กลัวจะเสียดุลอำนาจใดๆ การพุดคุยหรือเจรจาสันติภาพในเชิงอิสลาม (Islamic Peace Talks) ควรจะมีองค์ประกอบหลักพื้นฐาน 5 ประการ ได้แก่ มีความบริสุทธิ์ใจ (الصراحة) ปฏิบัติตามแนวทางของท่านเราะสุลุลลอฮ์ (اتباع السنة) มีความยุติธรรม (العدل) มีดุลยภาพ (الوسطية) และมอบหมายต่ออัลลอฮ์ (التوكل) สำหรับขั้นตอนของการเจรจาสันติภาพในยุคสมัยของเคาะลีฟะฮ์อุมมาน رضي الله عنه ผู้วิจัยได้แยกรายละเอียดออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การตั้งสติและคัดกรองข้อมูลอย่างถี่ถ้วน 2) ช่วงการเจรจาเพื่อยุติความรุนแรงแบบกลุ่ม 3) ช่วงของการเจรจาเพื่อยุติความรุนแรงแบบตัวต่อตัว 4) การปรึกษาผู้อาวุโสเพื่อหาข้อสรุปในการแก้ปัญหา

การอภิปรายผลการวิจัย

ข้อค้นพบจากการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการความขัดแย้งในยุคสมัยการปกครองของเคาะลีฟะฮ์อุมมาน อิบน์ อัฟฟาน رضي الله عنه กับการประยุกต์ใช้ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้” สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

ชีวประวัติของเคาะลีฟะฮ์อุมมาน อิบน์ อัฟฟาน رضي الله عنه มีความสอดคล้องกับรายงานของ Ibn Sa'ad (1996) ; Ibn Hajar (1995) ที่ได้กล่าวว่า อุมมาน อิบน์ อัฟฟาน คือ อิบน์ อบุลฮาซ อิบน์ อุมัยยะฮ์ อิบน์ อับดิซัมส อิบน์ อับดิมะนาฟ อิบน์ กุศ็อย อิบน์ กิลาบ ส่วนการเสียสละในหนทางของอัลลอฮ์ของท่านเคาะลีฟะฮ์อุมมาน رضي الله عنه มีความสอดคล้องกับ Muhammad Rida Rashid (1982) ; Ali Muhammad al-Sallaby (2003) เห็นว่าท่านได้สรรสร้างคุณูปการไว้อย่างมากมาย

ส่วนหนึ่งได้แก่ ซ็อบอาน้ำรุมะฮฺ การขยายมัสยิดนะบะวียฺ จัดเตรียมกองทัพยามยากในสงครามตะบูก และการรวบรวมอัลกุรอาน คุณลักษณะอันโดดเด่นเคาะลีฟะฮฺอุษมาน رضي الله عنه สอดคล้องกับ Ahmad (1999) ; Ibn kathir (1988) เห็นว่าท่านเป็นคนที่มีความดีงามแห่งผู้นำอย่างแท้จริง ประกอบด้วย มีความรู้และมีวุฒิภาวะ มีความสุขุมรอบคอบ มีความยืดหยุ่น มีความอ่อนโยน ให้อภัยมีความนอบน้อม ถ่อมตน มีความละเอียด มีจิตใจกุศล มีความกล้าหาญ มีความอดทน มีความยุติธรรม มีความเคร่งครัด มีความมักน้อย มีการสรรเสริญขอบคุณ

บทบาทในการพิชิตแคว้นเมืองสำคัญต่างๆสอดคล้องกับ al-Tabariy (1987) ; Akbar Shah Najib (2552) เห็นว่า ในยุคสมัยของท่านอุษมาน رضي الله عنه สามารถพิชิตอาเซอร์ไบจาน อาร์มีเนีย ตาบาริสถาน ไบแซนไทน์ ไชปรีส อเล็กซานเดีย ออฟริกา และท่านเป็นคนแรกที่มีการจัดตั้ง กองทัพเรือขึ้น

แนวทางในการบริหารจัดการรัฐในยุคสมัยการปกครองของท่านเคาะลีฟะฮฺอุษมาน رضي الله عنه สอดคล้องกับ al-Tabariy (1987) ; Sadiq 'Urjun (1990) ; Ali Muhammad al-Sallabi (2003) ให้ความเห็นว่า นโยบายของท่านส่วนหนึ่งได้แก่ นโยบายทางการเมืองหรือแนวทางในการบริหารรัฐท่านจะยึดแนวทางของอัลลอฮฺ (กิตาบุลลอฮฺ) และแบบฉบับของเราะสูลุลลอฮฺ (สุนนะฮฺ) และจะให้ความเสมอภาคแก่ประชาชน ท่านจะใช้ความสุ่ม รอบคอบ มีเหตุผล ท่านใช้หลักการ ปรีชาหาหรือ หลักความยุติธรรม และหลักความอิสริยาภ

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสมัยการปกครองของท่านอุษมาน อิบน์ อัฟฟาน رضي الله عنه มี 2 ส่วน สอดคล้องกับ Muhammad al-Ghabban (1999) เห็นว่าประเด็นปัญหา ความขัดแย้งที่เกิดกับเคาะลีฟะฮฺอุษมาน อิบน์ อัฟฟาน رضي الله عنه ส่วนที่หนึ่ง ประเด็นปัญหาความขัดแย้งที่มีสายรายงานถูกต้องได้แก่สาเหตุมาจากกรณีที่ท่านมิได้ไม่เข้าร่วมสมรภูมิบะดร์ กรณีการถอยร่นจากการต่อสู้ในสมรภูมิอุฮุด และกรณีการเข้าร่วมสัตยาบันอัล-ริฎวานล่าช้า กรณีเรื่องการสงวนที่ดิน กรณีการรวบรวมอัลกุรอาน และกรณีของอับดุลลอฮฺ อิบน์ สะบะฮ์ ส่วนที่สองประเด็นปัญหาความขัดแย้ง แต่ปรากฏว่าเป็นสายรายงานอ่อน (ฎะอ์อีฟ) ได้แก่กรณีการไม่ยอมละหมาดที่ทุ่งมินา และกรณีการลงโทษอัมมาร อิบน์ ยาสีร رضي الله عنه กรณีที่ท่านไม่ได้ดำเนินการตัดสินคดีต่ออับยัดิลลาฮฺ อิบน์ อุมัร กรณีการสั่งปลดอบูมุซา อัล-อัซอะรียฺ และกรณีการสั่งปลดมุฮัมมัดเราะฮฺ อิบน์ ชุอ์บะฮฺ

กรณีที่ท่านเคาะลีฟะฮฺอุษมาน อิบน์ อัฟฟาน رضي الله عنه ไม่ได้เข้าร่วมสมรภูมิบะดร์ สอดคล้องกับ al-Bukhari (1997 : 7/54) ; al-Tirmidhi (n.d. : 5/629) ; Ahmad (1995 : 8/101-102) เห็นว่าสาเหตุที่ท่านอุษมาน رضي الله عنه ไม่ได้เข้าร่วมสมรภูมิในครั้งนี้เพราะท่านเราะสูล ﷺ สั่งให้อยู่นครมะดีนะฮฺเพื่อที่จะได้ดูแลรักษาภรรยาเมื่อเสร็จสิ้นจากสมรภูมิตานเราะสูล ﷺ ได้แบ่งทรัพย์สินให้แกเขาด้วย”

กรณีที่ท่านอุษมาน رضي الله عنه ถอยร่นจากการต่อสู้ในสมรภูมิอุหุด สอดคล้องกับ Muhammad al-Ghabban (1999) เห็นว่า ในช่วงแรกของการต่อสู้กองทัพมุสลิมได้รับชัยชนะ โดยได้สังหารพวกมุชริกีนไปเป็นจำนวนหนึ่ง และหลังจากนั้นผลลัพธ์จากการที่ทหารมุสลิมบางส่วนฝ่าฝืนต่อคำสั่งของท่านเราะสูลุลลอฮ ﷺ จึงสูญเสียฐานที่มั่นเพราะพวกเขาได้เริ่มรบกับฆ่าศึกโดยขาดการวางแผน จนกระทั่งพวกเขาไม่สามารถแยกแยะว่าใครเป็นใครและเพียงพม่าในที่สุด จากนั้นทหารส่วนใหญ่ได้วิ่งหนีจากสนามรบและบางส่วนได้ถอยห่างไปอยู่ข้างๆ โดยไม่ได้ต่อสู้แต่อย่างใด

กรณีที่ท่านอุษมาน رضي الله عنه เข้าร่วมสัตยาบันอัล-ริฎวานล่าช้า สอดคล้องกับ al-Bukhari (1997 : 7/443) ส่วนหนึ่งจากพจนานุกรมของท่านเราะสูลุลลอฮ ﷺ ที่พูดถึงความประเสริฐของผู้เข้าร่วมทำสัตยาบันอัล-หุดียปียะฮุดังความหมายที่ว่า “พวกท่านคือผู้ที่ประเสริฐที่สุดในโลกนี้” และ Muslim (1972 : 163) ; Ahmad (1995 : 6/420) และในอีกหนึ่งหะดีษดังกล่าวความหมายว่า “สำหรับชาวต้นไม้ จะไม่ได้เข้านรก -อินชาอัลลอฮ- หากว่าเขาเป็นคนหนึ่งที่ได้ทำสัตยาบันไต่ไม้มนั้น” และสอดคล้องกับ Muhammad al-Ghabban (1999) เห็นว่า ท่านเราะสูลุลลอฮ ﷺ ได้ส่งอุษมาน رضي الله عنه เป็นทูตไปเจรจากับชาวมักกะฮและอธิบายถึงวัตถุประสงค์ในการเดินทางของบรรดามุสลิมเพื่อจะมาทำอุมเราะฮไม่ใช่เพื่อการสู้รบอย่างใด แต่ปรากฏว่าท่านอุษมาน رضي الله عنه เดินทางกลับมาล่าช้า

กรณีที่ท่านอุษมาน رضي الله عنه สงวนที่ดิน (อัล-หิมา) สอดคล้องกับ khalifah Ibn Khaiyath (1981) ; Ibn Hajar (1986) ; Muhammad al-Ghabban (1999) เห็นว่า เป็นที่ปรากฏชัดจากคำตอบโต้ของเคาะลีฟะฮอุษมาน رضي الله عنه ได้บอกว่าวัตถุประสงค์ของการสงวนที่ดินเพื่อเป็นสถานที่สำหรับเลี้ยงอูฐ ซึ่งได้จากการเก็บซะกาต แล้วพวกเขาก็ไม่ได้คัดค้านแต่ประการใด ในคำตอบโต้ของเคาะลีฟะฮอุษมาน رضي الله عنه เป็นการเพียงพอสำหรับชาวอียิปต์ ดังนั้นท่านอุษมาน رضي الله عنه ไม่ได้ทำอุตริกรรมในเรื่องการสงวนที่ดิน เพราะก่อนหน้านี้ท่านเราะสูลุลลอฮ ﷺ เคยสงวนที่ดิน ต่อจากนั้นท่านเคาะลีฟะฮอุมัร رضي الله عنه ก็เคยสงวนที่ดินที่อัช-ชะร็อฟ (สถานที่ซึ่งตั้งอยู่ใกล้กับมักกะฮ) และที่อัล-เราะบะซะฮะฮ (สถานที่ซึ่งตั้งอยู่ระหว่างมักกะฮกับมะดีนะฮ) เพื่อใช้ในการเลี้ยงอูฐที่ได้จากการเก็บซะกาต

กรณีที่ท่านอุษมาน رضي الله عنه ได้รวบรวมอัลกุรอาน สอดคล้องกับ al-Tabariy (1984) ; Ibn al-‘Arabiyy (1984) เห็นว่า คำตอบสำหรับประเด็นที่มีผู้ใส่ร้ายว่าเคาะลีฟะฮอุษมาน رضي الله عنه ส่งเผาคัมภีร์อัลกุรอาน ในกรณีการเผาอัลกุรอานถือว่าเป็นสิ่งที่อนุญาตให้กระทำได้ หากการคงเหลืออยู่เป็นสิ่งที่จะสร้างความเสื่อมเสีย หรือในอัลกุรอานมีสิ่งแปลกปลอมที่ไม่ใช่โองการอัลกุรอานบรรจุอยู่ในนั้น หรือมีโองการที่ถูกยกเลิกยังปรากฏหลงเหลืออยู่อีก หรืออัลกุรอานไม่มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ซึ่งลักษณะที่กล่าวมานี้บรรดาอัครสาวกทั้งหมดล้วนต่างเห็นพ้องยอมรับ

กรณีของ अबดุลลอฮ อิบน์ สะบะฮ์ สอดคล้องกับ Akbar Shah Najib (2552) ; Abdullah Ibn Muhammad al-Salafiyy (2007) ; Abdullah al-Qari (2550) เห็นว่า เขาเป็นที่รู้จัก

กันในนามอิบนุ เสาดาร์ เป็นชาวยิวคนหนึ่งจากค็อนอาห์ เข้ารับอิสลามในสมัยของเคาะลีฟะฮ์อุมัยยะฮ์ โดยมีเจตนาที่จะใช้ประโยชน์จากความก้าวหน้าและความรุ่งเรืองของมุสลิม เขาตั้งถิ่นฐานอยู่ในนครมะดีนะฮ์เพื่อที่จะเข้าไปสอดแนมกิจการภายในและหาจุดอ่อนของมุสลิม เขามีบทบาทสำคัญมากคนหนึ่งในการสร้างความวุ่นวายให้กับรัฐอิสลาม โดยเฉพาะในยุคการปกครองของเคาะลีฟะฮ์อุมัยยะฮ์ อิบนุ อัฟฟาน

ส่วนที่สอง ประเด็นปัญหาความขัดแย้งแต่ปรากฏว่าเป็นสายรายงานอ่อน (เงาะฮ์) ได้แก่ กรณีการที่ท่านอุมัยยะฮ์ ไม่ยอมละหมาดที่ทุ่งมินา สอดคล้องกับ al-Bukhari (1997 : 2/563 , 3/509) ; Muslim (1972 : 482) ; Abdullah al-Qari (2550) เห็นว่า ช่วงประกอบพิธีหัจญ์ขณะที่ท่านพักอยู่ที่ทุ่งมินา ท่านเราะฮ์ลุลลอฮ์ จะยอมละหมาดจาก 4 ร็อกอะฮ์ เหลือเพียง 2 ร็อกอะฮ์ รวมถึงเคาะลีฟะฮ์อุมัยยะฮ์ และเคาะลีฟะฮ์อุมัร ทั้งสองท่านก็ปฏิบัติตามแบบฉบับดังกล่าว ส่วนท่านเคาะลีฟะฮ์อุมัยยะฮ์ ในช่วง 6 ปีแรกของการดำรงตำแหน่งก็ปฏิบัติเช่นเดียวกัน แต่ในเวลาต่อมาท่านได้วินิจฉัย (อิจญ์ติฮาด) ใหม่และได้ละหมาดเต็ม 4 ร็อกอะฮ์

กรณีการที่อุมัยยะฮ์ ลงโทษอัมมาร อิบนุ ยาสีร สอดคล้องกับ Muhammad al-Ghabban (1999) เห็นว่า กรณีการลงโทษอัมมาร อิบนุ ยาสีร ไม่พบว่าสายรายงานที่บอกว่าเคาะลีฟะฮ์อุมัยยะฮ์ ได้ลงโทษอัมมารเป็นสายรายงานที่เศาะฮีหฺแต่อย่างใด และยังมีกรณีที่ท่านไม่ได้ตัดสินคดีต่อออบัยดิลลาฮ์ อิบนุ อุมัร กรณีการส่งปลดอับดุลมุซา อัล-อัซฮะรียะฮ์ และกรณีปลดมุฮัมมัดเราะฮ์ อิบนุ ชุร็อบะฮ์

การศึกษาปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบเชิงพื้นที่ด้านต่างๆ สามารถแบ่งออกเป็น 7 ด้าน ดังนี้

ปัญหาความขัดแย้งด้านการเมืองการปกครอง สอดคล้องกับ สภาที่ปรึกษาเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ (2551) เห็นว่า ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีการนำไปเชื่อมโยงกับประเด็นความเชื่อทางศาสนาเนื่องจากต้นทุนทางจิตวิญญาณ ความศรัทธาต่อศาสนามีอยู่อย่างเต็มเปี่ยมในจิตใจของประชาชนในพื้นที่ อีกทั้งมีมุมมองที่แตกต่างกันระหว่างภาครัฐกับประชาชนในพื้นที่ จากปัจจัยดังกล่าวนี้จึงถูกหยิบยกมาเป็นประเด็นทางการเมืองที่เอื้อต่อการก่อให้เกิดความขัดแย้ง จนกระทั่งกลายมาเป็นความรุนแรงในที่สุด

ปัญหาความขัดแย้งด้านศาสนาและความเชื่อ สอดคล้องกับ เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา และอรอร ภูเจริญ (2552) ; สภาที่ปรึกษาเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ (2551) เห็นว่า แม้ศาสนาจะไม่ใช่สาเหตุของความขัดแย้งในพื้นที่โดยตรง แต่ก็มีความเชื่อว่าศาสนาอิสลามได้ถูก

นำมาอ้างเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับการกระทำของผู้ก่อความไม่สงบในพื้นที่ โดยพบว่าการกระทำดังกล่าวได้กล่าวถึงหลักคำสอนทางศาสนาที่จะใช้สิทธิในการปกป้องตนเองจากผู้รุกรานและผู้ไม่ศรัทธาในอิสลาม (nonbeliever) จุดหมายของคำสอนดังกล่าวเป็นการรักษาพระองค์อัลลอฮ์และผดุงความยุติธรรมแก่ศาสนาอิสลาม หากพิจารณาในมิติดังกล่าว ศาสนาอิสลามได้กลายเป็นข้ออ้างของคนบางกลุ่มซึ่งเป็นคนกลุ่มน้อยในพื้นที่เพื่อใช้เป็นเหตุผลหลักในการต่อสู้กับอำนาจรัฐไทย

ปัญหาความขัดแย้งด้านเศรษฐกิจสอดคล้องกับ คณะกรรมการการความมั่นคงแห่งรัฐสภาผู้แทนราษฎร (2553) ; คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (2549) ; เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา และอรอร ภูเจริญ (2552) เห็นว่า สาเหตุสำคัญของปัญหาด้านเศรษฐกิจมาจาก 2 ปัจจัยหลัก กล่าวคือ 1) ปัญหาความยากจน เกิดจากการมีภาวะเจริญพันธุ์สูงซึ่งเป็นภาวะที่นำไปสู่อัตราการเกิดค่อนข้างสูง การไม่ได้รับการศึกษาตามระบบหรือหากได้รับการศึกษาก็ไม่ตรงกับงานที่มี ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้ประชาชนในพื้นที่บางส่วนต้องอพยพไปหางานทำนอกพื้นที่ 2) ปัญหาสิทธิในการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติของคนในพื้นที่ พบว่าประชาชนในพื้นที่ขาดโอกาสในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนของตน เนื่องจากกฎระเบียบของรัฐและอำนาจอิทธิพลของกลุ่มทุนทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่เข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ด้วยการอาศัยช่องโหว่ของอำนาจรัฐ

ปัญหาความขัดแย้งด้านสังคมและวัฒนธรรม สอดคล้องกับ คณะกรรมการการความมั่นคงแห่งรัฐสภาผู้แทนราษฎร (2553) ; เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา และอรอร ภูเจริญ (2552) เห็นว่า ภาครัฐยังขาดความรู้ความเข้าใจในอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของประชาชนในพื้นที่ จึงกลายเป็นการกดทับอัตลักษณ์ของความเป็นมุสลิม และถูกแทนที่ด้วยความเป็นไทยที่ภาครัฐพยายามสร้างให้กับประชาชนในพื้นที่ จึงส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่เกิดความไม่พอใจต่อเจ้าหน้าที่รัฐซึ่งปฏิบัติหน้าที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จนก่อให้เกิดความขัดแย้งและความรุนแรงติดตามมา และยังคงสอดคล้องกับอนัส อมาตยกุล (2553) ให้ความเห็นที่เห็นว่า บทบาทที่ดีที่สุดที่รัฐนี้จะทำได้ก็คือ ด้านการให้ความเป็นธรรมแก่พลเมืองของตนโดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจ สังคม ความเสมอภาค และภราดรภาพ

ปัญหาความขัดแย้งในด้านการจัดการศึกษา สอดคล้องกับ คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (2549) ; เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา และอรอร ภูเจริญ (2552) ให้ความเห็นที่สืบเนื่องจากการที่ภาครัฐพยายามเข้าไปควบคุมการจัดการการศึกษาของสถาบันปอเนาะซึ่งเป็นแหล่งที่ให้การศึกษาอิสลามในชุมชนจังหวัดชายแดนภาคใต้และเป็นแหล่งการบ่มเพาะคุณธรรมของเยาวชนในพื้นที่ รวมถึงการจัดการศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามโดยภาพรวมทั้งประเทศ (หมายรวมถึงโรงเรียนเอกชนที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ด้วย) กลายเป็นอีกชนวนที่ทำให้คนในพื้นที่เกิดความหวาดระแวงและปฏิเสธระบบการศึกษาของรัฐไทยไปโดยปริยาย

ปัญหาความขัดแย้งด้านกระบวนการยุติธรรม สอดคล้องกับ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งรัฐ สภาผู้แทนราษฎร (2553) ; คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (2549) ; สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า (ม.ป.ป.) ให้ความเห็นว่า ปัญหาความขัดแย้งด้านกระบวนการยุติธรรม เกิดจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนและสิทธิของความเป็นมนุษย์ขั้นพื้นฐาน จากกรณีหลายๆ เหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นแล้วแต่เป็นปัญหาที่แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญของการจัดการปัญหาที่ตั้งอยู่บนความมั่นคงของภาครัฐเป็นหลัก จนกระทั่งประชาชนในพื้นที่มีความรู้สึกฝังใจเรื่องการมีอคติของภาครัฐ และไม่เชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยว่าจะช่วยปกป้องจากการที่พวกเขาถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนได้จริง

ปัญหาความขัดแย้งด้านประวัติศาสตร์ สอดคล้องกับ คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (2549) ; สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า (ม.ป.ป.) ; รุ่งรวี เฉลิมศรีภิญโญรัช (2556) ; เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา และอรอร ภูเจริญ (2552) ได้ให้ความเห็นว่า ปัญหาความไม่สงบที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่งเกิดจากปัญหาทางประวัติศาสตร์ที่ยังคงถูกนำมาใช้เพื่อสร้างความรู้สึกและมีทัศนคติด้วยมุมมองที่ต่างกัน โดยศูนย์กลางอำนาจในกรุงเทพฯ มักจะมองว่าปัตตานีเป็นประวัติศาสตร์ของการก่อกบฏและเป็นประวัติศาสตร์ในด้านลบ ในขณะที่มุมมองของคนไทยมุสลิมเชื้อสายมลายูกลับมองประวัติศาสตร์ปัตตานีด้วยความงดงาม เพราะเป็นประวัติศาสตร์การต่อสู้เพื่อความเป็นอิสระ ซึ่งอาจทำให้เห็นว่าประวัติศาสตร์ปัตตานีเป็นทัศนคติการมองซึ่งขัดกัน (discrepancy of perspectives)

การสังเคราะห์รูปแบบการจัดการความขัดแย้งในสมัยการปกครองของท่านอุษมาน อิบน์ อัฟฟาน กับการนำมาประยุกต์ใช้ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสมัยการปกครองของเคาะลีฟะฮ์อุษมาน อิบน์ อัฟฟาน มี 3 รูปแบบ ดังนี้

1. รูปแบบกระบวนการจัดการความขัดแย้งของเคาะลีฟะฮ์อุษมาน อิบน์ อัฟฟาน (Model Conflict Management of Uthman Ibn Affan) เป็นรูปแบบที่มุ่งเน้นการสร้างความสมานฉันท์ ซึ่งจะพบว่าท่านปฏิเสธการใช้ความรุนแรง เนื่องจากท่านมีความตระหนักดีว่าแนวทางสันติวิธีจะเป็นทางออกของการแก้ปัญหาความขัดแย้งได้ดีที่สุด ดังนั้นท่านจึงมีขั้นตอนในการจัดการความขัดแย้งอย่างเป็นลำดับ คือ การคัดกรองข้อมูล การขอคำปรึกษาจากผู้ทรงคุณวุฒิ และการศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาโดยการศึกษาจากบทเรียนการแก้ปัญหาความขัดแย้งของท่านเราะสุลุลลอฮ์ ซึ่งสอดคล้องกับ al-Tabariy (1984) ; Ibn Kathir (1988) ; Ali Muhammad al-Sallabiy (2003) ที่กล่าวว่า แนวทางในการจัดการความขัดแย้งในสมัยการปกครองของเคาะลีฟะฮ์อุษมาน มีลำดับขั้นตอนดังนี้ต่อไป 1) การคัดกรองข้อมูลโดยการศึกษาให้ชัดเจนก่อนว่าข้อมูลที่ได้รับมีความ

ถูกต้องมากที่สุด สอดคล้องกับ al-Tabariy (1984) ; Ali Muhammad al-Sallabiy (2003) ที่บอกว่าท่านเคาะลีฟะฮ์อูษมาน رضي الله عنه จะส่งหน่วยตรวจการออกไปยังแคว้นเมืองต่างๆ เพื่อไปศึกษาสืบค้นข้อมูลและรับฟังข่าวสารจนกระทั่งสามารถเจาะลึกรายละเอียดข้อมูลที่เกี่ยวข้อง 2) การขอคำปรึกษาจากผู้ทรงคุณวุฒิสอดคล้องกับ Abdul Aziz Saghir Dukhan (n.d.) ที่มีแนวคิดที่ว่า บรรดาอูละมาอ์ผู้ทรงความรู้จะเป็นหลักประกันถึงความปลอดภัย เป็นที่พึ่งพาในยามสถานการณ์วิกฤติเลวร้ายหรือเมื่อเกิดความวุ่นวายขึ้น 3) การศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาโดยการศึกษาค้นคว้าจากบทเรียนการแก้ปัญหาความขัดแย้งของท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ สอดคล้องกับ Khalid al-Ghaith (n.d.) ; Ali Muhammad al-Sallabiy (2003) ที่บอกว่า เคาะลีฟะฮ์อูษมาน رضي الله عنه พยายามใช้แนวทางที่มาจากคำสอนและจริยวัตรของท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ โดยท่านได้ใช้หลักของความอดทนอดกลั้นและหวังผลในภาคผลบุญจากอัลลอฮ์ ไม่เลือกที่จะต่อสู้ด้วยอาวุธหรือใช้กำลังความรุนแรงจนกระทั่งอัลลอฮ์ได้กำหนดผลลัพธ์สุดท้ายระหว่างได้รับชัยชนะหรือไม่ก็เสียชีวิต

2. รูปแบบการสานเสวนาเชิงอิสลาม (Model of Islamic Dialogue) รูปแบบการจัดการความขัดแย้งอีกรูปแบบที่พบในยุคสมัยของเคาะลีฟะฮ์อูษมาน رضي الله عنه คือการใช้กระบวนการที่ทำให้ผู้มีความเกี่ยวข้องได้มีการปฏิสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้งซึ่งทำให้เกิดการพูดคุยสนทนาระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องในสถานการณ์ความขัดแย้งหนึ่งๆ โดยการพูดคุยจะมุ่งเน้นให้เกิดความเข้าใจอันดีแก่ทุกฝ่าย สอดคล้องกับ Muhammad al-Ghabban (1999) ; Ali Muhammad al-Sallabiy (2003) ที่กล่าวว่าท่านเคาะลีฟะฮ์อูษมาน อิบน์ อัฟฟาน رضي الله عنه ได้ส่งอะลีย อิบน์ อปีฏอลิบ رضي الله عنه ไปเป็นตัวแทนในการพูดคุยเจรจากับกลุ่มผู้ตั้งตนเป็นกบฏที่ซิมัรวะฮ์ ก่อนจะเกิดเหตุการณ์การสังหารท่านเคาะลีฟะฮ์อูษมาน رضي الله عنه ประมาณหนึ่งเดือนเศษ ซึ่งเหตุการณ์ในครั้งนั้นท่านเคาะลีฟะฮ์อูษมาน رضي الله عنه ได้ส่งท่านอะลีย และมีผู้ติดตามอีกหนึ่งคนเป็นตัวแทนในการเจรจาจากฝ่ายของเคาะลีฟะฮ์อูษมาน رضي الله عنه สำหรับการสานเสวนากับกลุ่มที่ตั้งตนเป็นกบฏเพื่อสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน

3. รูปแบบการเจรจาสันติภาพเชิงอิสลาม (Model of Islamic Peace Talks) ในยุคสมัยเคาะลีฟะฮ์อูษมาน رضي الله عنه พบว่าท่านมีการแสดงเจตจำนงอย่างชัดเจนที่จะเปิดโต๊ะเจรจาสันติภาพเพื่อปรับลดระดับปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ซึ่งแสดงถึงว่าท่านต้องการแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี และพยายามหลีกเลี่ยงความสูญเสียอันจะเกิดขึ้นกับพี่น้องมุสลิมด้วยกันเอง ซึ่งช่วงสุดท้ายก่อนที่จะถูกสังหาร ท่านได้พยายามพูดจาหวานล่อม ยกเหตุผลหลายประการเพื่อชี้ให้เห็นถึงผลร้ายที่จะเกิดขึ้นหากใช้ความรุนแรงกับบรรดากลุ่มกบฏ และให้หันหน้ากลับมาสู่การพูดคุยเจรจาเพื่อยุติความขัดแย้ง สอดคล้องกับ Abdullah Khadiriy (1986) ; Muhammad al-Ghabban (1999) ; Ali Muhammad al-Sallabiy (2003) ที่ผลการศึกษาพบว่าการจัดการความขัดแย้งในยุคสมัยเคาะลีฟะฮ์อูษมาน อิบน์ อัฟฟาน رضي الله عنه มีความประณีตประนีประนอมสูงมาก ท่านปฏิเสธการตอบโต้ด้วยความรุนแรงตลอด

มา ทั้งการแสดงออกทางด้านวาจาและพฤติกรรม ซึ่งวิเคราะห์ได้จากเหตุการณ์ที่ถูกกลุ่มกบฏปิดล้อม โดยท่านได้ออกคำสั่งให้บรรดาทหารผู้ที่ยกไปอยู่บ้านเรือนของแต่ละคน ทั้งที่พวกเขาสามารถที่จะปกป้องดูแลท่านได้ และมีอยู่ครั้งหนึ่งระหว่างนั้นท่านได้เดินออกมาเจรจากับกลุ่มกบฏผู้ปิดล้อม พยายามโน้มน้าวพวกเขาให้ลดอุณหภูมิความร้อนและให้ทบทวนการออกจากเชื้อเพลิง ปฏิบัติตามผู้นำ

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการความขัดแย้งในยุคสมัยการปกครองของเคาะลีฟะฮ์ฮุซัยมาน อิบน์ อีฟฟาน กับการประยุกต์ใช้ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้” มีประเด็นข้อเสนอแนะจากการวิจัย และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผู้วิจัยพบว่า ปัญหาความไม่สงบที่เกิดขึ้นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ควรได้รับการแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี โดยการนำรูปแบบการจัดการความขัดแย้งที่ค้นพบจากการจัดการของท่านเคาะลีฟะฮ์ฮุซัยมาน อิบน์ อีฟฟาน มาประยุกต์ใช้ในส่วนที่มีความเหมือน ส่วนในด้านที่มีความต่างควรได้รับการศึกษาวิจัยในโอกาสต่อไป ตลอดจนคำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในรอบด้าน และประการที่สำคัญต้องตระหนักถึงความรับผิดชอบที่ต้องถูกสอบสวนจากพระองค์ผู้ยิ่งใหญ่ในโลกหน้าให้มาก

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) การวิจัยในครั้งนี้ได้ออกแบบขึ้นเพื่อศึกษารูปแบบ การจัดการความขัดแย้งของท่านเคาะลีฟะฮ์ฮุซัยมาน อิบน์ อีฟฟาน สำหรับการประยุกต์ใช้ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เท่านั้น จึงไม่ทราบถึงรายละเอียดของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในยุคสมัยการปกครองของท่านอย่างครอบคลุม ดังนั้นเพื่อให้ได้ข้อมูลการจัดการความขัดแย้งแบบเจาะลึกรายละเอียดทั้งหมด จึงควรให้มีการศึกษาการจัดการความขัดแย้งของเคาะลีฟะฮ์ฮุซัยมาน แบบเจาะลึกโดยแยกออกเป็นแต่ละด้าน อาทิ ด้านการเมืองการปกครอง ด้านศาสนาและความเชื่อ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา ด้านกระบวนการยุติธรรม และด้านประวัติศาสตร์เป็นกรณีเฉพาะต่อไป

2) ควรศึกษาถึงเป็นปัจจัยที่ทำให้รัฐอิสลามในยุคเคาะลีฟะฮ์ฮุซัยมาน อิบน์ อีฟฟาน เจริญก้าวหน้าไปพร้อมกันหลายด้าน ทั้งที่มีปัญหาความขัดแย้งรุนแรงไว้ในหลากหลายมิติเช่นกัน

3) ควรศึกษาทัศนคติของผู้นำมุสลิมต่อการพัฒนารูปแบบการจัดการความขัดแย้งในบริบทของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

4) ควรศึกษาปัจจัยเสี่ยง ปัญหาอุปสรรคในการพัฒนารูปแบบการจัดการความ
ขัดแย้งในบริบทของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้สอดคล้องกับรูปแบบการจัดการความขัดแย้งของ
เคาะลีฟะฮ์อุมมาน อิบน์ อัฟฟาน

Prince of Songkla University
Pattani Campus

บรรณานุกรม

หนังสือ :

คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ. 2549. รายงานคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.) เอาชนะความรุนแรงด้วยพลังสมานฉันท์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.

คณะกรรมการการความมั่นคงแห่งรัฐ สภาผู้แทนราษฎร. 2553. สถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้และแนวทางแก้ไขเชิงรุก. กรุงเทพฯ : สำนักการพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

คณะกรรมการวิสามัญศึกษาปัญหาความมั่นคงในจังหวัดภาคใต้ วุฒิสภา. 2549. รายงานการพิจารณาศึกษาเรื่องข้อเสนอแนวทางแก้ปัญหาสามจังหวัดภาคใต้. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการวิสามัญศึกษาปัญหาความมั่นคงในจังหวัดภาคใต้ วุฒิสภา.

คณะทำงานสร้างพื้นที่สันติภาพจากคนใน. 2557. เราจะทำให้กระบวนการสันติภาพเดินหน้าไปได้อย่างไร. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.

ครองชัย หัตถา. 2551. ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดชายแดนภาคใต้. ยะลา : ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้.

จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย และคณะ. 2548. การดำเนินกระบวนการยุติธรรมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ : ปัญหาและแนวทางการแก้ไข. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ.

ชิดชนก ราธิมมูลา. 2548. ศึกษาขบวนการแบ่งแยกดินแดนและการก่อการร้ายในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย. เอกสารถ่ายสำเนา.

ไชยทวี อติแพทย์. ม.ป.ป. อิสลามศึกษา อดีต : ปัจจุบัน : อนาคต. กระทรวงศึกษาธิการ.

ตันแคน แม็กคาร์โก. แปลโดยณัฐธยาน์ วันอรุณวงศ์ และรอมฎอน ปันจอร์ บรรณาธิการแปล. 2555. ฝึกแผ่นดิน อิสลามและปัญหาความชอบธรรมในภาคใต้ประเทศไทย. กรุงเทพฯ : โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.

ประสิทธิ์ เมฆสุวรรณ และมุฮัมมัดอายุบ ปาทาน. 2552. รายงานการวิจัยเรื่อง สถานการณ์ความไม่สงบและข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อแก้ปัญหาความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.

ปาริชาติ สุวรรณบุบผา. 2552. **सानเสวนา สานใจสู่ใจ**. นครปฐม : ศูนย์ศึกษาและพัฒนาสันติวิธี มหาวิทยาลัยมหิดล.

พรนพ พุกกะพันธ์. 2542. **การบริหารความขัดแย้ง**. กรุงเทพฯ : เม็ดทรายพริ้นติ้ง.

รอมฎอน ปันจอร์. 2556. **เลือกอนาคต : บทสังเคราะห์การพิจารณาทางเลือกเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในเวทีนโยบายสาธารณะชายแดนใต้จัดการตนเอง**. ปัตตานี : ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้.

รุ่งรวี เฉลิมศรีภิญโญรัช. 2556. **ถอดความคิดขบวนการเอกราชปาตานี**. ปัตตานี : ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้.

รุ่งรวี เฉลิมศรีภิญโญรัช. 2557. **เส้นทางกระบวนการสันติภาพปาตานี**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน.

วันชัย – รัตนาภรณ์ วัฒนศัพท์. 2552. **การแก้ปัญหาความขัดแย้งในสถานศึกษา**. กรุงเทพฯ : สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า.

Ali Muhammad al-Sallabi. 2003. **‘Uthman Ibn Affan shaksiyatih wa ‘asrihi (عثمان بن عفان شخصيته وعصره)**. United Arab Emirate : Maktabah al-Sahabah.

al-Bukhari. Muhammad Ibn ‘Isma‘il. 1997. **Sahih al-Bukhari (صحيح البخاري)**. al-Riyadh : Dar al-Salam.

Ibn Kathir. 1988. **al-Bidayah wa al-Nihayah (البداية والنهاية)**. Dar al- Raiyan.

Ibn Taimiyah. n.d. **Minhaj al-Sunnah (منهاج السنة)**. Mu’assasah Qurtubah.

Ibn Sa‘ad. 1996. **al-Tabaqat al-Kubra (الطبقات الكبرى)**. al-Madinah : al-Jamiah al-Islamiah.

Muhammad Rashid Rida 1982. **Zu al-nurayn Uthman ibn Affan (ذو النورين عثمان بن عفان)**. Bairat : Dar al- Kutub al-‘Almiyah.

Musa Ibn Yahya al-Fifiy. 2006. **Adab al-Hiwar (ادب الحوار)**. Saudi Arabia : Maktabah al-Malik Fahd al-Madinah al-Munawarah.

วิทยานิพนธ์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง :

ชวลิตย์ เกิดทิพย์. 2550. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีการศึกษาสำหรับผู้บริหาร
โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้. วิทยานิพนธ์
ศึกษาศาสตร์ดุซงึ่บัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ชุกรีนูร จงรักศักดิ์. 2552. ปัจจัยที่มีผลต่อสันติสุขในสมัยเคาะลีฟะฮ์อุมัร อิบน์ อัล-ค็อฎฏอบ.
วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาอิสลามศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตปัตตานี.

ดนุวัศ สุวรรณวงศ์. 2557. กลยุทธ์และรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับการบริหารสถาบันอุดมศึกษาใน
พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้. สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

บุญเกียรติ การะเวกพันธุ์. 2543. การจัดการความขัดแย้งระหว่างภาครัฐกับราษฎร กรณีศึกษา
เขื่อนปากมูล กรุงเทพฯ : คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บุษบง ชัยเจริญวัฒน์ และคณะ. 2551. รายงานการวิจัยเรื่อง การศึกษานโยบาย มาตรการ และ
แนวทางการแก้ปัญหาความไม่สงบและการพัฒนาพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้.
สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

มูฮัมหมัดรอฟีอี มูซอ. 2549. กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์และการจัดการความขัดแย้งใน
ชุมชนมุสลิม : ศึกษากรณีบ้านสลาม จังหวัดปัตตานี. วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาสังคม
วิทยา ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Muhammad al-Ghabban. 1999. **Fitnah Muqtal ‘Uthman Ibn Affan**
(فتنة مقتل عثمان بن عفان). al-Riyadh : Maktabah al-‘Ubaikan.

Muhammad Sulthan Zak al-Nadwiyy. 2006. **al-Ta‘ayush al-Silma Fi al-Islam wa
Hukuq al-Insan** (التعايش السلمي في الإسلام وحقوق الإنسان). Saudi Arabia :
Muslim World League.